KÉPES VASÁRNAP

A MAGYAR KATONA

A trombitás

Hoffmann Géza festménye

VITÉZ NAGYBÁNYAI HORTHY MIKLÓS
Magyarország kormányzója, a szegedi háziezred tulajdonosa, ezredesi egyenruhában (Foto: Veres.)

KÉPES VASÁRNAP

A MAGYAR KATONA

IRTA: JÓZSEF KIRÁLYI HERCEG TÁBORNAGY

Húsz esztendeje, hogy a harctereken elnémultak a fegyverek és a polgári életbe tértek vissza, négy évnél tovább tartó, addig nem ismert, nem sejtett méretü és hevességü háboruból a harcosok.

Emlékezzünk!

A helyzetek gyorsan változtak, a sors is ingadozott, csak egy nem változott és nem ingadozott soha, a magyar katona. Hűsége, önfeláldozása, hősiessége és mindenre kész tettereje végigragyogja a véres négy esztendő minden napját, minden eseményét. Sziklaszilárdan állja minden tulerő viharzó förgeteges rohamait, a támadásban szilaj akarattal és mersszel áthatol az összes, még oly nehéz, veszélyes akadályokon és végeredményben győztesen kivivja a rábizott földadatát s minden percben kész életével megváltani a sikert. Mindenét föláldozza egy szent eszméért, a hazáért, melyet haldokolva is utolsó imájába foglal.

Mint megannyi megrázóan nagyszerü látomás vonul el lelkem előtt a számtalan csata s ütközet, melyben a dicső magyart vezethettem és saját szemeimmel láthattam ragyogó hősiességét, példát ritkitó tetteit. Bárhová állitotta őt a parancs vagy a sors, pe-

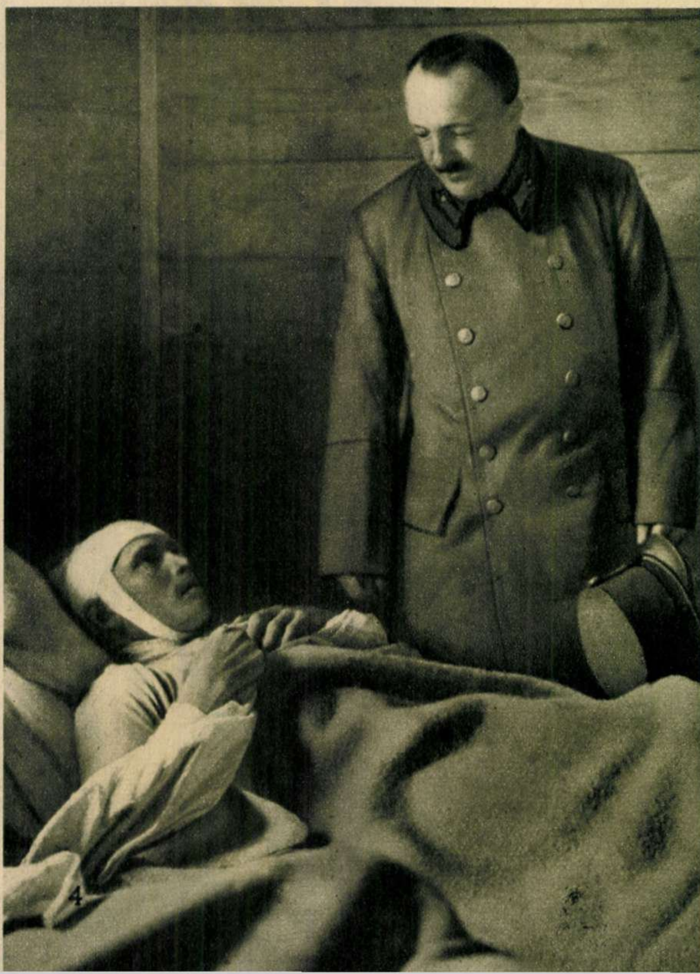
Jobboldali kép: József királyi herceg a világháboruban.

dig ez majd mindig a legvéresebb, legkétségbeejtőbb helyzetek körletébe vitte, mindenütt emberfölötti kitartással és vitézséggel a lehetetlen határáig teljesitette reábizott sulyos, veszteségteljes föladatát, szive utolsó dobbanását is kötelmének szentelte.

Nélkülözések, a legnagyobb szenvedések, rettenetes járványok, a pergőtüzek pokla bár megtizedelte őt, de meg nem ingatta, meg nem törte lelkes sorait.

A mozgó háboruban Gácsország földult vidékein az orosz óriás hatalmas tulerejével szemben csodákat művel a magyar katona, testi és lelki erejét végletekig kimeritve, mégis tud győzni a legnagyobb áldozatok árán is. Majd a Kárpátok jégbe, hóba dermedt vadonában, az elkeseredett nagy csaták véráztatta szinterén, a szörnyü tél leirhatatlan viszontagságait csodálatosan elviselve, bámulatos hősiességén törik meg az oroszok rettegett ereje.

A doberdói Karszt fensikon megint a magyar katona, a vad elszántsággal szilajul megvivott csaták irtózatos poklában, a védelem lelke és acélfalán megtörik az ellenfél minden emberfölötti, csodálatra méltó erőlködése és hullamezők kiáltják égbe: „Ne bántsd a magyart". Tizenegy, a hadtörténelemben egyedül álló, minden elképzelhetőt fölülmuló heves-

ségü, véres nagy csatában, több mint két évig szilárdan állja a magyar hős az ellenfél irgalmatlan ostromának óriás, soha nem látott pörölycsapásait; miglen amaz elgyengül, hadseregének java elvérzik és bekövetkezik a mi nagy és győzelmes áttörő csatánk.

Erdély fölszabaditásában és védelmében megint ragyogó siker koronázza — az egész világ legkiválóbb csapataival szemben mindenütt helyét fényesen megállott magyar katona — vállalkozásait. Mindenhol és mindig a lelkes és hazájáért minden áldozatot meghozó magyar vitézség csillan föl.

A Piavén, midőn már alig van élelem és kiéhezve, lesoványodva, elgyengülten kell az ellenséges nagyhatalmak egyesült csapataival szembeszállni, énekelve és büszkén adja ki minden erejét, hogy hazánk szent ügyét győzelemre vigye! Oh igen, ő győzne, ha volna lőszer, ha volna felszerelés, ha volna hadianyag, ott csak mindennek hiánya fosztja meg őt a győzelemtől, vagy jobbanmondva annak kihasználásától. Ott láttam a magyar hős lelkének egész nagyságát és legfölségesebb virágait, könnyes szemmel, vérző szivvel láttam drága magyar véreim utolsó nagyszerü küzdelmét, akik győzni tudtak volna még igy is, ha nem állottak volna az egyesült egész ellenséges világgal szemben védtelenül, midőn a gonosz forradalom kicsavarta kezükből babérkoszoruzta fegyvereiket.

Forró szeretettel és hálával áldom drága hős bajtársaim nagyszerü lelkületét, melyhez hasonlót alig találhatunk e földön.

Tudom és szent meggyőződéssel vallom, hogy ifju honvédségünk lelkében ugyanezen magasztos tulajdonságok élnek és ezért kell, hogy honvédségünk, népünknek drága virága, minden magyar hazafinak legnagyobb kincse, szemefénye legyen, hiszen az ő kezükben — bátran állitom ezt — biztonságban tudom édes hazánk jövőbeli sorsát. A világháboru dicső hőseinek és leszármazottainak lelkülete és hazafisága záloga hazánk ujabb és boldogabb jövőjének.

Hittel és törhetlen ragaszkodással köszönti a világháboru tábornagya az ifju honvédséget, melynek minden lépését áldja meg a magyarok Istene. A világháboru tábornagyának legnagyobb büszkesége, hogy tagja lehet a magyar honvédségnek, melynek soraiban minden percben boldogan kész velük együtt vérét ontani vagy életét adni magyar hazánkért és nemzetünkért.

MAGYAROK VEZÉRE

IRTA: HERCZEG FERENC

Népünk Horthy Miklósban látja a magyar ember, a férfi és katona mintaképét; a kormányzó pedig, csakugy, mint egykor Tisza István, a magyar népet tartja Európa legkülönb emberanyagának. A mi népünkről csakugyan elragadtatással beszél mindenki, aki felfegyverzett tömegeiben, a harctéren vagy akár csak a táborban, figyelte meg. A kormányzó maga is jellemző képviselője ennek a fajnak és a nagy katona, akit benne megismertünk, talán nem is egyéb, mint népi tulajdonságok megtestesülése.

Látszólag valami ellentmondás van abban, hogy egy hires lovasnép sarja, a nagykun síkföld szülöttje, a sósvizen szerez harci babérokat. Az ellentmondás azonban csak látszólagos, mert az igaz tengerész és az igaz huszár tulajdonképpen ikertipusok. Mind a két fegyvernem mintapéldányainak kialakulásában döntő szerepe jut a sportszellemnek, amely együtt jár a navigálással és a lovaglással és szabadabb lendületet ad a katonai merevségnek. Ugy a tengerésznek, mint a huszárnak, hogy tökéletes képviselője legyen a saját tipusának, egészben véve ugyanazokra az emberi tulajdonságokra van szüksége: az egyéni kezdeményezés és gyors elhatározás képességére, a hidegvérrel párosult tüzes lendületre, szüksége van továbbá leleményre, sőt szárnyaló fantáziára, szüksége van — amit talán elsősorban illett volna említenünk — merész támadó szellemre. Semmi megerőltetésünkbe nem kerül, hogy a nagy admirálist nagy huszárgenerális alakjában képzeljük el.

Az olyan férfinak, mint Horthy Miklós, a születése óta a vérében van az ambició, a leküzdhetetlen ösztön, hogy a napsugaras magasságok felé törjön; a viharos vágyakozás, hogy a saját kezébe ragadja a sorsát. Jelentéktelennek látszó, de igen jellemző dolog, amit e sorok irója a közös osztrák-magyar haditengerészet egy öreg altisztjétől hallott: hogy fiatal tiszt korában Horthy Miklós, valahányszor ujabb hajóra vezényelték, rögtön érdeklődött, kik a legénység legerősebb emberei, azokkal azután sorban birokra kelt. Az adriai szlávoknál szép számmal akadnak vasgyurók, de az acélosra sportolt, a birkózás minden fortélyát kitanult fiatal atléta könnyüszerrel a fedélzetre fektette az esetlen herkuleseket. Ezzel elérte, hogy óriás tekintélye és népszerüsége lett a legénység körében, elismerték, hogy nemcsak a császár, hanem Isten kegyelméből is ő az első ember a hajón.

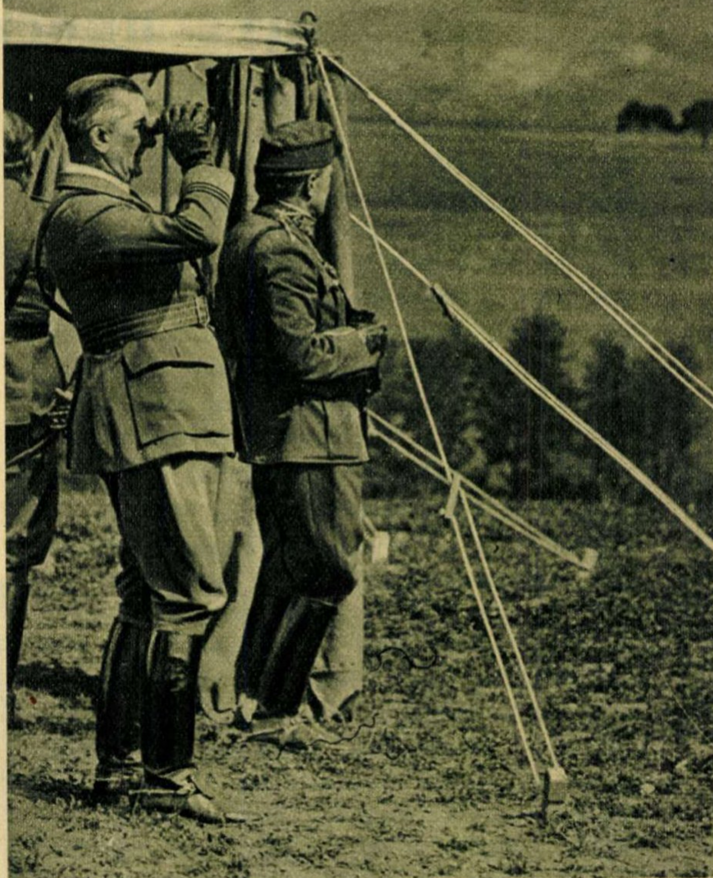
A világháboru folyamán Horthy Miklós a tüzes ambiciójával és a sohasem lankadó támadó kedvével tette rettegetté a monarchia hadilobogóját. Jellemző, hogy az óriás tulerőben levő egyesült antantflották soha komoly kisérletet sem tettek a monarchia hadikikötőinek megtámadására. Velük szemben az osztrák-magyar hadiflotta egyes vállalkozásait, melyeket Horthy Miklós tervezett és hajtott

végre, mindig ugyanaz az elképesztően merész támadó szellem jellemezte. A merészség fogalmához persze hozzátartozik, hogy nekivág olyan vállalkozásoknak is, amelyeknek valamennyi eshetőségei előzetesen ki nem számithatók, a merész ember tehát valamit mindig ráhagy a jószerencsére. Véletlen az, hogy a hadiszerencse mindig hű maradt Horthy Miklóshoz? Véletlen, hogy nem egyszer kétségbeesett helyzetből is kimentette hajóit? A titokzatos összefüggés, amely a jószerencse és az emberi merészség közt tapasztalható, azt a gyanut kelthetné fel bennünk, hogy a szerencse istenasszonya mégsem olyan vak, mint hitték a régi poéták.

Midőn Horthy Miklóst a háboru vége felé kinevezték flottaparancsnoknak, a tulsó oldalon valóságos pánik támadt. Biztosra vették, hogy a monarchia haditengerészete ezentul sok nyugtalanságot és veszedelmet fog nekik okozni; azzal a lehetőséggel is számoltak, hogy a pirosfehérpiros lobogó hamarosan meg fog jelenni a Földközi tengeren.

A kormányzó két izben ért fel a katonai pálya legcsúcsára; először Otrantónál, midőn feledhetetlen leckét adott három tengeri nagyhatalom flottájának; másodszor pedig Budapesten, midőn a hadserege élén visszahozta a porba tiport nemzetnek a becsületét és a jövőbe vetett hitét. A budapesti bevonulás

A kormányzó a csapatok harcmozdulatát figyeli egy hadgyakorlaton.

nem járt vérontással, de nagyobb hasznára volt a magyarságnak, mint egy megnyert csata. Ahogyan a semmiből nemzeti hadsereget teremtett, ahogyan seregét a perfid győztesek szegedi farkasverméből átvezette a Dunántulra, ahogyan a nemzet életének egyik legtragikusabb és legveszedelmesebb időpontjában megjelent az ország fővárosában: mindez a nagy vezérre és a Gondviselés kiválasztott férfijára vall.

Ma megint válságos napokat élünk. A magyarság a homályos szakadékból, ahová ellenfelei vetették, a verőfényes magaslatok felé tör és pillanatnyilag utjának veszedelmes szakaszához érkezett. A nemzet ifjuságának egy része fegyverben áll, hogy őrködjék a magyar élet biztonsága fölött. Mindannyiunkra nézve megnyugtató és fölemelő gondolat, hogy a mi gyönyörü, ifju hadseregünk élén olyan férfi áll, akit fényes és a történelemben immár megörökitett katonai és polgári erényei avattak a magyarok vezérévé.

Vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzó a szegedi háziezred ezredesi egyenruhájában. (Foto: Veres.)

Alabárdosok.

Koronaőrség.

A TESTŐRSÉGEK

Katonai alakulatok, melyek azonban különleges szolgálatuk következtében csak részben tartoznak közvetlenül a honvédség kötelékébe: a testőrségek, a koronaőrség és az országház palotaőrsége.

A testőrségek Magyarország Kormányzójának őrségei... Ők látják el a szolgálatot a királyi palotában, kisérik hivatalos utjain. Mindenütt szerepelnek, ahol az ország Kormányzója államfői minőségében teljes díszben és pompában lép fel.

A gyalogos testőrség a palotán belül látja el a biztonsági szolgálatot. A hadsereg hagyományaihoz képest, a régi lassu, u. n. gránátos-lépéssel halad, dobosai a gránátos indulót is verik. Fegyverzete ismétlőpuska, melyet azonban régi szabályzataink értelmében a vállra fektetve hordanak és a szurony.

Kétféle egyenruhájuk van: az u. n. udvari dísz és a rendes khaki szolgálati ruha.

Az alabárdosok az ország Kormányzójának szobája előtt állanak őrt. Ezt a testőrséget I. Ferenc József királyunk alapitotta 1904-ben. Zrinyi-sisakot hordanak, skarlátvörös dolmányt, régi szabásu magyar nadrágot, fehér zekét, sárga cipőt. Fegyverzetük: alabárd és kard.

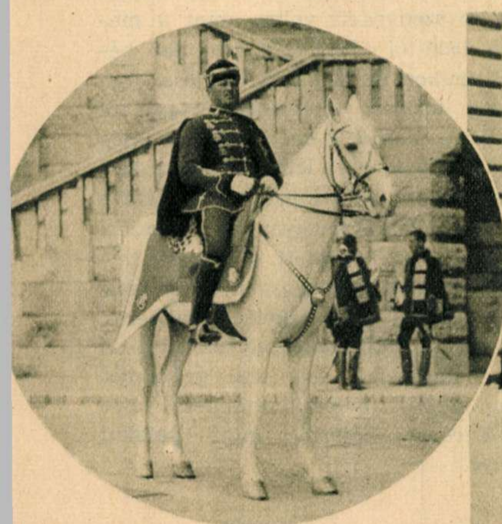
A lovas testőrség a küldönc-szolgálatot látja el. Az ország Kormányzóját akkor kiséri, ha lovon vonul ki. Csupa gyönyörü szürkén ülnek ilyenkor. Különös ünnepélyes alkalmakkor lóháton adják díszkiséretet.

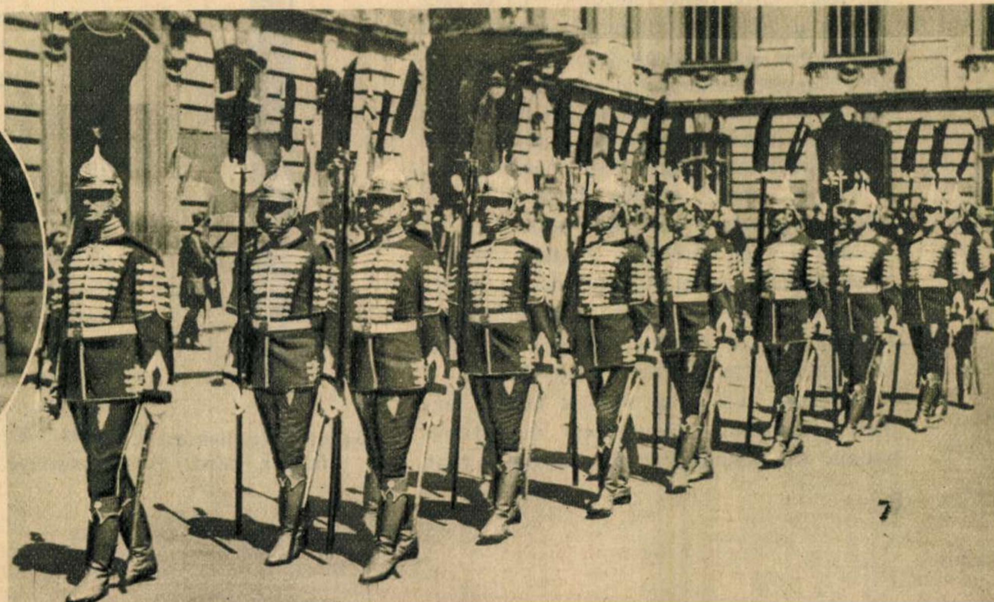
A koronaőrséget a Szent Korona és a magyar királyi hatalom többi jelvényeinek, vagyis a kormánypálcának, az országalmának, valamint Szent István palástjának és kardjának őrzésére alapitották. 1751-ben, a pesti katonai rokkantak házának állományából szerveztek két századot szolgálatra. Az uj csapat a „Magyar királyi koronaőrség" nevet kapta és Pozsonyban volt elhelyezve.

II. József a koronaőrséget 1782-ben — takarékossági szempontból — feloszlatta. Amidőn azonban II. Lipót király a Szent Koronát, a többi koronázási jelvényekkel együtt, 1790-ben nagy ünnepélyességgel Budára hozatta, ujból felállitották a magyar királyi koronaőrséget, mig az 1849. év politikai eseményei következtében ismét feloszlatták. A koronaőrség ujbóli felállitása 1861-ben következett be. Különleges szolgálatára való tekintettel — éppen ugy, mint azelőtt — a két országos koronaőr alá rendelték. 1872-től fogva kizárólag a magyar honvéd gyalogság állományából egészitették ki és önálló katonai osztagot képezett. A Szent Korona és a koronázási jelvények őrzésén kivül még egyéb ünnepélyes alkalmaknál is sorfalat, vagy kiséretet kellett kiállitania.

Az országházának palotaőrségét is bizonyos tekintetben a fentebbi testületekhez számithatjuk. Országos ünnepélyeknél, ahol a legnagyobb díszt fejtik ki, őket is kivonultatják, sisakot, meggyszinü ezüsttel díszitett formaruhát, csizmát hordanak. Fegyverzetük: alabárd és kard.

Alsó képek: Lovas testőr és az országház palotaőrsége.

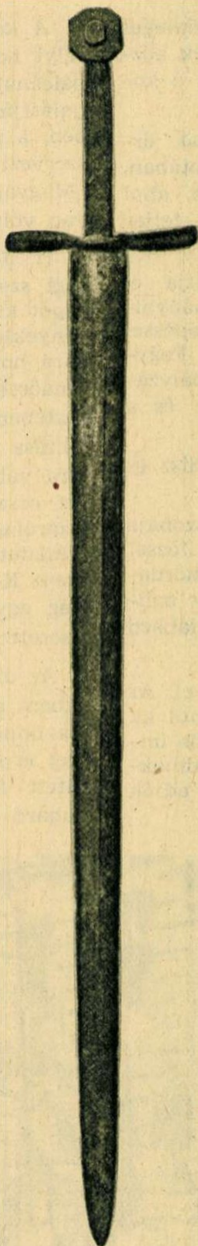
A MAGYAR KATONA MULTJA

A katonai erények a magyar nemzet legnagyobb, legősibb erényei közé tartoznak és viharos, küzdelmes, nehéz századokban nem egyszer a magyar harcias bátorság, a világszerte elismert magyar vitézség mentették meg az enyészettől nemzeti létünket. A magyar katonai dicsőség mint valami soha ki nem alvó fénysugár ragyog át hozzánk ezeresztendős európai történetünknek vérrel megszentelt emlékeiből.

A magyar katona dicsőségének ismertetését ott kell kezdenünk, amikor megjelentek a honfoglaló lovasok Európa kapujánál és utat törtek maguknak nyugatra, majd átlépték a Kárpátok gerincét és itt államot alapitottak. Ma már tudjuk, hogy az akkori magyar hadászat igen fejlett volt, fejlettebb, magasabb szinvonalon álló, mint az akkori európai. A honfoglaló ősök nemcsak a személyes bátorságuknak, hanem stratégiai és taktikai fölényüknek is köszönhették hatalmas győzelmeiket, melyeket a megrettent német, olasz és görög nemzeteken arattak. Fürgék, mozgékonyak voltak a honfoglaláskorabeli magyar csapatok s kitünő taktikájuk révén, melyhez mintaszerü vezetés járult, haláltmegvető bátorságukkal az akkori nehézkes, lassu mozgásu európai csapatokon fölényes diadalokat arattak és Nyugat-Európát egy évszázadon keresztül rettegésben tartották.

Magyarország Európa egyik legveszedelmesebb pontján terül el. A Kelet és Nyugat évszázadokon keresztül itt ütköztek össze, itt robbantak ki, egészen a legujabb időkig, egymással szembenálló népek és hatalmi csoportok ellentétjei. A magyarnak jó katonává, harcias néppé kellett volna edződnie még akkor is, ha nem lett volna az; az ország sokszor csatatér, többször, mint Európának bármely országa és nemzeti történetünk ezer esztendő óta a nemzeti létért való küzdelem. Egy kitünő magyar politikus arra a kérdésre, hogy mi a magyar nemzet legnagyobb teljesitménye, röviden ezzel a szóval felelt: „Az, hogy létezünk!" És ez igaz is. Az uj magyar államnak meg kellett verekednie az északnyugat felől fenyegető Németbirodalommal, azután a délről fenyegető bizánci császársággal, majd ránk törtek az erdélyi szorosokon keresztül a keleti barbárok. Egyetlen szomszédunk, a lengyel, mely mindig barátunk volt, amellyel sohasem volt háborunk.

Még a régi, ősmagyar taktika segitségével verte meg első királyunk a hatalmas Konrád német császárt, s nemsokára szintén az ősi magyar harcászati módszerekkel tette tönkre Béla herceg a Dunántulon a legnagyobbnak tartott német császárnak, Henriknek nagyszámu hadait. Az ősmagyar hadászat lassanként, sajnos, feledésbe ment; Magyarország eleurópaiasodott; nem a harcias erények hanyatlottak, hanem a harci eljárások mentek feledésbe. Ennek tulajdonithatjuk azt, hogy a tatárokkal szemben vereséget szenvedtünk. A tatárok a régi magyar harcászati eljárások szerint harcoltak, IV. Béla hadserege az európai szerint, igy következett be a Mohi-pusztai vereség. A középkor végén a régi magyar rendi hadszervezet lassanként átalakult. A bandériális harcrendszer, a portális katonaság, a Nagy Lajos és Zsigmond alatt is már meglévő állandó gyalogos zsoldosok mind uj hadászati elemek a magyar hadviselésben. Lacfi Nándor, Nagy Lajos király kitünő hadvezére tönkreverte a tatárok óriási seregét; a nagy király olasz hadjárataiban egész Európa csodálja a magyar csapatok vitézségét s a magyar katonák fölényét.

Szent István-kori magyar kard.

A magyar nemzet katonai teljesitményei a Hunyadiak alatt az egész művelt világ bámulatát kivivják. Magyarország megmérkőzött az uj s akkoriban leghaladóbb szellemü török hadsereggel. A magyar hadrendszer Mátyás alatt tovább fejlődött és kiváló külföldi hadtörténetirók megállapitása szerint Mátyás királyé az akkori Európában a „modern", a legkitünőbben felszerelt, a legjobban kiképzett és vezetett hadsereg. A magyar Európának egyik legnagyobb, legjobb hadserege, Mátyás király német és cseh szomszédjainkkal szemben egyik győzelmet a másik után aratja és Bécset beveszi... Ő alatta létesül a huszárság, az egész Európában utánzott fegyvernem.

A nagy király halála után az ő tökéletes hadrendszere végetért, de a magyar harci erények semmit sem hanyatlottak. Mohács után másfélszáz esztendős élethalálharc kezdődött, melybe a virágzó ország belepusztult, maga a magyar nemzet pedig oly töméntelen vért veszitett, hogy régi erejét soha többé vissza nem nyerhette. A világtörténet egyetlen nemzetet sem tud felmutatni, amely annyit vérzett és szenvedett volna, mint a magyarság 1526-tól 1711-ig, a szatmári békéig. S amikor Buda visszafoglalása után az ország területi integritása nagyjából helyreállt, a maradék magyarságnak még meg kellett küzdenie a létére törő császári nagyhatalommal. Az a küzdelem, melyet a kétmillióra leolvadt magyarság a császári erőkkel szemben folytatott, a nemzeti teljesitőképességnek legmagasabb foka. Igaz, hogy Rákóczi a nagy iskolás módszerek szerint vivott ütközeteket elveszitette, de vezérei töméntelen sok kis győzelmet arattak. Egyes csapatvezetőknek neve egész Európát bejárta, mint például Bezerédyé.

Honfoglaláskori magyar sarkantyuk.

Legismertebb, legrettegettebb katonái a reguláris hajduk, akik már Buda ostrománál is kitüntették magukat.

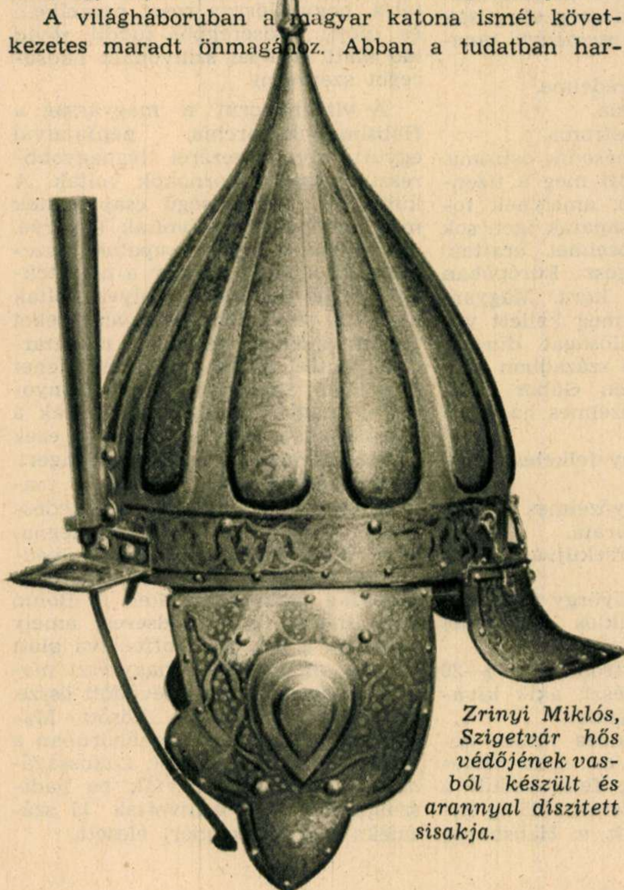
A szatmári béke után ott látjuk a magyar katonát Európa minden nagy harcában: az osztrák örökösödési háboruban, a hétéves háboruban, József császár Törökország elleni hadjáratában. És a magyar katona mindig ugyanaz; ugyanaz a rettenthetetlen bátorságu harcos, mint amilyennek a honfoglalás óta látjuk. A Napoleon ellen alakult koalició másfélévtizedes harcaiban a magyarság ugyancsak kivette részét. A magyar huszár szinte fogalommá lett. Az ország 200 ezer emberének feláldozásával fizette meg a dinasztia iránt való hűségét.

Az uj Magyarország vérkeresztsége, a 48—49-iki szabadságharc, szintén kivivta a művelt és haladó szellemü világ elismerését. Görgey Artur és Kossuth Lajos seregének teljesitménye olyan nagy volt, amelyre mindig büszkén hivatkozhatunk. A magyar honvédség nemcsak az ellenünk fellázitott nemzetiségeket verte le, hanem az akkor nagyhatalom Ausztriát is. Ausztriának a moszkovita Oroszországgal kellett összefognia és a cár csordahadait kellett idehozni, hogy a nemzeti jogaiért küzdő magyarság mozgalmát, egy rájuk nézve dicstelen harcban, leverjék.

A világháboruban a magyar katona ismét következetes maradt önmagához. Abban a tudatban harcolt, hogy otthonát és hazájának területi épségét védi. A Kárpátok, a Doberdo, Kelet-Galicia, a Hétközség, melyeknek katonai temetői tele vannak magyar sirokkal, mind a magyar nemzet nagy katonai erényeire emlékeztetnek. Azok, kik magyar katonákkal harcolták végig a világháborut, saját szemeikkel győződhettek meg a magyar katona harci erényeiről. A magyar katona egy sorban van a világháboru elsőrendü katonaságával: a bajorral, szerbbel, franciával és angollal.

Mátyás-korabeli paizs.

Zrinyi Miklós, Szigetvár hős védőjének vasból készült és arannyal diszitett sisakja.

A magyar katona ősi tulajdonságai mindmáig ugyanazok maradtak: inkább offenziv (támadó), mint defenziv (védekező) természetü. Sohasem volt kegyetlen az elfogott ellenséggel szemben. Egyformán képes egyéni helytállásra és tömegteljesitményre. Ez utóbbi igen fontos tulajdonság; vannak nemzetek, amelyek kevéssé alkalmasak tömegteljesitményre. A honfoglalástól kezdve egész máig hosszu, zivataros, véres századokon keresztül, ezeresztendős történetünk annyi megpróbáltatásaiban, a magyar katona mindig egy és ugyanaz maradt, s rendületlenül élnek benne azok a tulajdonságok, amelyek a jó katonát jellemzik: kötelességteljesités, bátorság, kitartás és veszélyes pillanatokban a lelkinyugalom.

Balla Antal.

A MAGYAR GYŐZELMEK

(Csak a nagyobb jelentőségü magyar katonai sikereket soroljuk fel.)

888. Az Etelközbe letelepedett magyarok győzelmes hadjárata a bolgárok ellen.

889. Győzelmes harcok az oroszok és kunok ellen Kijev táján.

889—896. A honfoglalás. (Ungvár megvétele; Marót és Zalán megveretése. A Dunántul elfoglalása stb.)

899. Győzelmes hadjáratok Németországban és Olaszországban.

907. (aug. 11.) Nagy győzelem a bajorok felett az Enns vidékén.

908—913. Kalandok Németországban és Olaszországban.

960. Becsapások Görögországba.

1028. Szent István a Morva folyó táján tönkreveri Konrád német császár seregét.

1051. Béla herceg, I. Endre öccse a Dunántulon (a Vértes hegységnél) tönkreveri Henrik német császár hadait.

1072. Magyar győzelem (Salamon király) a görögökön Nándorfehérvárnál.

1089. László király elfoglalja Horvátországot.

1089—1090. László győzelme a kunokon.

1102. Kálmán meghóditja Dalmáciát.

1116. II. István Dalmáciában megveri a velencei sereget.

1146. (szept. 11.) II. Géza Lerfelden tönkreveri a németeket.

1152. II. Géza győzelmes hadjárata a halicsiak ellen.

1187. III. Béla meghóditja Galiciát.

1190. III. Béla sikeres háboruja Velencével Dalmáciáért.

1201. Imre király meghóditja Szerbiát.

1202. Imre meghóditja Bolgárországot.

1213. II. Endre ujból meghóditja Galiciát.

1234. II. Endre Bécs táján megveri az osztrák Frigyest.

1245. IV. Béla tönkreveri az osztrák Frigyes seregét.

1249. IV. Béla elfoglalja Stájerországot.

1278. (aug. 27.) Kun László és Habsburgi Rudolf a Morvamezőn megverik a cseh Ottokárt.

Az Árpádok kihalása után belső viszályok következnek. Károly Róbert alatt állott helyre a rend, aki 1324-ben a honvédelmet uj alapokra fektette. Károly Róbert alatt alig van háboru. Uralkodása belső rendezéssel és diplomáciai tevékenységgel telik el.

1345. Nagy Lajos leveri a horvát lázadást.

1347. Nagy Lajos nápolyi hadjárata.

1354. Nagy Lajos győzelmes hadjárata a litvánok ellen. A tatárok veresége.

1378. Nagy Lajos sikeres háboruja Velence ellen.

1390. Zsigmond szerencsés hadjárata Moldovában.

Zsigmond alatt jelenik meg először délen az uj hóditó nagyhatalom, a törökség s állandóan fenyeget I. Ulászlótól kezdve.

1438. Az aldunai hadjárat.

1442. Hunyadi János szebeni győzelme.

1443. A hosszu hadjárat.

1456. Hunyadi felmenti Nándorfehérvárt.

1459. Mátyás megveri az osztrák Frigyest.

1460. Mátyás győzelmes hadjárata a cseh rablók ellen.

1463. Mátyás győzelme a törökökön Jajcánál.

1468. A cseh háboru.

1474. Mátyás győzelme Boroszlónál.

1477. Diadalai Ausztriában.

1485. Bécs elfoglalása.

Mátyás után, II. Ulászló és II. Lajos alatt, hanyatló korszak következik.

Az ország fontos végvárai: Nándorfehérvár, Pétervárad elesnek. Mohács után, egészen Buda 1686-iki visszavételéig egy másfélszázados háborus korszak következik. A három részre szakadt Magyarország léte állandó harc. A magyarság háborus erényei azonban semmit nem hanyatlottak, ellenkezően: a magyar történetnek ez a szomoru korszaka szinte csodás példáit mutatja a magyar hősiességnek. Csak néhány fontosabb eseményt emelünk ki:

1552. Temesvár védelme.

1552. Eger ostroma.

1556. Szigetvár ostroma.

1566. Szigetvár második ostroma.

1593-ban kezdődött meg a tizenötéves török háboru, amelynek folyamán a magyar csapatok igen sok kisebb-nagyobb győzelmet arattak. A XVII. század egész Európában végnélküli háboruk kora. Magyarországnak többször meg kellett védenie nemzeti önállóságát dinasztiája ellen. Ebben a században vivják Bocskay, Bethlen Gábor és I. Rákóczi György győzelmes hadjárataikat.

1605. A Bocskay-felkelés győzelme.

1619. Bethlen győzelmes északmagyarországi hadjárata.

1621. Bethlen érsekujvári győzelme.

1644. I. Rákóczi György felkelése.

1664. Zrinyi Miklós győzelmes hadjáratai.

Buda 1686-iki ostrománál 15—20 ezer magyar vett részt, akik kiválóan megállták helyüket.

Buda visszafoglalása után néhány évtized alatt az egész történelmi Magyarország felszabadult a török uralom alól, de az 1705-ig önálló Erdéllyel együtt a Habsburg-ház jogara alá került. Önálló magyar hadsereg nincs többé, csak a nemzetnek két nagy felkelésében van: az 1703-tól 1711-ig tartó Rákóczi-féle szabadságharcban, az 1848—49-iki szabadságharcban.

A Rákóczi-féle szabadságharc a nemzet hatalmas erejü megmozdulása volt, és nemzeti történetünknek talán legnagyobb háborus teljesitménye. Az akkor 2 milliós magyarság 75 ezer katonát állitott ki és nyolc évig harcolt a világ egyik legnagyobb hadseregével. Rákócziról hőskölteményt irtak Franciaországban; egyes csapatvezetőink neve és hire, mint Bezerédyé, Baloghé, Bottyáné, Ocskayé egész Európát bejárta. A szabadságharc öt nagy ütközetét, a Vadkert—Romhány melletti kivételével, Rákóczi elvesztette, de vezérei igen sok kis győzelmet arattak, sokszor ellenséges tulerővel szemben.

A XVIII. század folyamán a Habsburg-birodalom hadseregében a magyar katonák elsőranguaknak bizonyultak, különösen az osztrák örökösödési háboruban, de a hétéves háboruban is.

A 48—49-iki szabadságharc, a külföldi hadtörténészek megitélése szerint, nagyszerü katonai teljesitmény volt. Görgey felvidéki hadjárata, a szolnoki, isaszegi, váci csaták örökre emlékezetes katonai teljesitmények. A magyar nép katonai képességeit legjobban az mutatja, hogy Görgey rossz népfelkelő és ujonc hadseregből tudott rövid idő alatt európai szinvonalu hadsereget szervezni.

A világháborut a magyarság a Habsburg-monarchia népfajaival együtt vivta, vezérei legnagyobbrészt osztrák tábornokok voltak. A különböző nemzetiségü csapattestek meglehetősen össze voltak keverve. Az osztrák-magyar csapatok összekeveredtek nem egyszer a németekkel. Nehéz eldönteni, melyek voltak azok a hadi tények, amelyeket tisztán magyar csapatok magatartása döntött el. De mégis meg lehet nagyjából állapitani, hogy tulnyomólag magyar csapatok harcoltak a Kárpátokban 1914—15 telén s ezek állitották meg az orosz gőzhengert. Örökre emlékezetes marad a magyar csapatok hősies viselkedése Limanowánál. A Doberdót legnagyobbrészt magyar csapatok védték és tartották vissza az olaszokat aránylag csekély erőkkel. A Böhm Ermolli-féle (2-ik) hadsereg, amely 1916-ban a Bruszilov-offenziva alatt Kelet-Galiciát védte, nagyrészt magyar hadosztályokból tevődött össze. Az összes hadviselők között Magyarország adta a világháboruban a legnagyobb véráldozatot. Lakosságának 18 százalékát hivták be hadiszolgálatra s a behivottak 17 százaléka (661.000 ember) elesett.

MAI HONVÉDSÉGÜNK

Irta: nemes SUHAY IMRE ny. altábornagy

GYALOGSÁG

Közismert mondás, hogy a *gyalogság a fegyvernemek királya.* Tényleg igy is van. Ma talán jobban illik rá ez a jelző, mint valaha, bármennyit fejlődött is a technika. Ma a tábori tüzérség már 10—12 kilométer távolságra nyitja meg tüzét, de végre mégis a gyalogos az, aki az ellenség állásait szuronyos puskával, késsel vagy fokossal megrohamozza, vagy pedig utolsó töltényét kilőve védi állását, amig ismét közelharcra kerül a sor.

Honvédgyalogos 1914-ben. Garay Ákos rajza.

A Pesti Hirlap „Honvédségünk" cimü 1933-ban megjelent munkájában ismertette hadseregünk szervezetét, mai tanulmányunkban csak a változásokra mutatunk rá.

Nemrégiben uj „Gyakorlati Szabályzatot" kapott gyalogságunk. Ez a harceljárásra és kiképzésre helyezve a fősulyt, gyalogságunk alaki kiképzését a legmesszebbmenő módon egyszerüsitette. Ennek alapján a közönség zárt kötelékben, eddig még szokatlan alakzatban láthatja honvédségünket. A mellékelt ábra pl. a honvédszázadot díszfelállitásban ábrázolja, a legénység három sorban áll, a zászló a század közepe előtt van stb. stb.

Egészen más a mai gyalogság felszerelése, szervezete és harcászata, mint aminővel a világháboruba indultunk.

Ma a gyalogezred kötelékében több különleges szolgálatra beosztott katonát találunk, mint azelőtt egy hadosztálynál. A csapat zöme a közönséges csatár, a „puskás". Emellett minden gyalogezrednél találunk golyószórókat, mégpedig elég szép számban. Azután itt vannak a szabványos géppuskák. Ezek részben kis málhás állatokon követik a gyalogságot, részben ugynevezett „kocsizó géppuskás század"-okban egyesülnek, hogy gyorsabb jármódban kocsijaikon ügetve és vágtatva érjék el kijelölt állásaikat.

Itt vannak aztán a gyalogság legmodernebb harceszközei: a (tankelhárító) nehéz puskák, a páncéltörő ágyuk, az aknavetők. A modern gyalogezrednek természetesen megvannak az árkászai, távbeszélői, rádiós- és egészségügyi személyzete. Ne felejtkezzünk el a jelentőlovasokról, (a zászlóalj-kürtösök elsősorban ezt a célt szolgálják) és a kerékpáros küldöncökről sem.

Amint látjuk a gyalogezreden belül tizenkétféle felszerelése van a katonának. A ma gyalogosától elvárják a napi 30—40, sőt 50 kilométernyi teljesitményt, továbbá azt is, hogy a harcban könnyen, fürgén mozogjon, felszerelését tehát csökkenteni kellett.

1914-ben a gyalogos 33 kilogramnyi terhet hordott, midőn hadba vonult. De akkoriban még nem volt rohamsisak, gázálarc, kézigránát stb. A világháboru alatt, a követelményekhez képest, a gyalogos felszerelése is átalakult, sokat elhagytak, más tárgyakat hozzávettek. 1932-ben pl. még 30 kiló sulyt hordott a honvéd. *A legutóbbi években gondos számitásokkal sikerült a megterhelést 25.5 kilogram átlagra leszoritani.*

Ez a sulycsökkenés annak az eredménye, hogy egyes cikkeket sikerült könnyebb kivitelben, pl. aluminiumból, előállitani. Könnyebb a puska, a kézigránát és az annyit emlegetett nehéz borjut helyettesitő uj hordkészülék is. Másrészt elhagytak vagy ko-

Géppuskás század.

csira raktak minden nélkülözhető cikket. Igy kocsira került a tartalékruházat, bakancs, fehérnemü, valamint a lőszer egy része is. De még igy is sokat kell vinni a „bakának", hisz neki mindentől és mindenkitől elhagyatva, melegben, fagyban, nehéz tűzben, órákon és napokon át, bármily ellenséggel szemben egyaránt helyt kell állnia. Felszereléséből első a fegyvere: *puska szuronnyal, töltények, kézigránát. Teljes ruházatának, a köpenyt* is beleértve, télen, nyáron, mindig vele kell lennie, ugyanugy a házát helyettesitő, a háboruban oly kitünően bevált *sátorlapnak* is. Utóbbi, ha kell, esőköpeny, takaró vagy lepedő, esetleg hordágy, végül ha kettőt vagy többet összeillesztenek belőle, 2 vagy többszemélyes sátor. Műszaki felszerelésében igen fontos *a kis ásó,* vele késziti a fedezéket. *Sebkötöző és különleges gáz sebcsomag* is szükséges. A *gázálarc* a jövő háborujában általános kelléke mindenkinek. Ezenkivül egyéb szükségleteket is hord a honvéd, ennivalót, *egy fél kenyeret* a kenyértarisznyában, mellette valami *hideg ételt, szalonnát vagy hust,* hogy legyen mit ennie, ha soká jön a konyhakocsi. Tartalékélelemként *hus- és kávékonzerv, némi kétszersülttel* van nála, melyet azonban csak parancsra szabad megennie. Az étkezéshez szükséges *evőedény és eszközök, a kulacs, a testápoláshoz, fegyverzet és ruházat karbantartásához legszükségesebb cikkek,* ez ma a gyalogos hadifelszerelése. A magyar honvéd ma, összehasonlitva a többi állam katonájával, aránylag kevés terhet hord.

A modern gyalogezred kötelékében, mint látjuk, tulajdonképpen minden fegyvernem képviselve van. A költészetet, a vidámságot, az *ezredzene* képviseli. Létszáma kisebb, mint békében volt, 20 ember, 42 helyett.

Jobboldali kép: Géppuskások.

GYORSAN MOZGÓ ALAKULATOK

A mai hadászat minden tekintetben gyorsaságot követel, ezért szállitják a gyalogság egy részét gyorsan mozgó csapatként, gépkocsikon, nehéz fegyvereivel együtt. A modern baka a harcmezőig gépkocsin utazik. Ott azután beolvad a rendes gyalogságba. A gyorsan mozgó gyalogság feladata, hogy az ellenség oldalában és hátában, hirtelen feltünve, zavart keltsen és ellenállását megbénitsa.

A gyorsan mozgó alakulatok zöme a *motorizált gyalogság* és a *tüzérség* (utászok).

A gyorsan mozgó csapatokhoz számitanak továbbá a *motorkerékpárosok.* Ezeket szakaszokban, különösen a távolabbi felderitésre és biztositásra használják fel, vagyis ott, ahol jó utakon sebesen lehet nagy távolságra haladni.

A mai gyorsan mozgó gyalogsághoz kell számitani *kerékpáros* zászlóaljainkat is. Ezek is különleges feladatok elvégzésére hivatottak.

Igaz, hogy nem kell gyalogolniok, de napi teljesitményük 50—80 kilométer, sőt esetleg még több. Minden egyes kerékpárosnak erős, munkabiró szivre, tüdőre van szüksége, hogy a hozzáfüzött várakozásoknak megfeleljen. Kerékpáros zászlóaljaink a legutóbbi gyakorlatok alatt is kiválóan szerepeltek. A kerékpárosoknak nemcsak karabélyos, hanem géppuskás és árkász szakaszaik is vannak.

A gyorsan mozgó alakulatokhoz számitanak még a *páncélgépkocsik* és a *harckocsik* (tankok). Előbbiek páncélozott autók, egy-két géppuskával, esetleg egy könnyü ágyuval, forgatható toronyban, utóbbiak a modern páncélos lovagok, a faltörőkosok, amelyek utat nyitnak a gyalogságnak, sok tekintetben a régi „csata-lovasság" szerepét is betöltik.

HUSZÁRSÁG

A világháboruban a lovasságot sokszor helytelenül alkalmazták, igy nem is válthatta be a hozzáfüzött reményeket. Megfelelő más csapatok hiján, gyakran voltunk kénytelenek lóról leszállt huszárjainkat a lövészárokba küldeni, amikor aztán szükségünk lett volna rájuk, pl. 1915-ben, a Mackensen-offenziva idején, vagy 1916-ban, a Bruszilov-támadás alkalmával — nem állt lovasság rendelkezésünkre. Tekintve a repülők, a harckocsik nemvárt technikai fejlődését, a világháboru befejezte után sokan a lovasság alkonyáról beszéltek...

Egyes államok, pl. az angolok, kik expediciós hadsere-

Huszárok átkelése a hadi hidon.

gekkel dolgoznak, lovasságuk javarészét tényleg motorizálták. A mi helyzetünk más. Földrajzi- és utviszonyainknál fogva mindig szükségünk lesz lovasságra, akárcsak a lengyeleknek.

Huszárjainkra a jövő háborujában is különleges szerep vár. A kis háboru, a kisebb vállalkozás lesz éltető elemük. Fürge lovaikon majd itt, majd ott bukkannak fel, az ellenség előtt, vagy annak oldalában és hátában. Egy jólvezetett lovas hadosztály, esetleg megerősitett dandár, amely tényleg „lovasokból" áll, — megfelelő tüzérség segitségével — halogató harcban két-háromszoros gyalogságot sikerrel fel tud tartóztatni. A gyorsaság nem boszorkányság, csak edzés és jó szervezés dolga; *vasakaratu, határozott jellemü vezér kezében a lovasság mindig csodákat fog művelni.*

A történelem számos példát mutat egy-egy kiváló lovas vezér gyönyörü teljesitményeire. Igy van ez ma is! A harcászat, a harceljárás más, mint a világháboru előtt, de a lovas-szellemnek, mely akadályt nem ismer, a réginek kell maradnia — ha sikert akar elérni.

A jelenlegi spanyol és keletázsiai háborukban a lovasságnak gyakran jutott jelentős szerep. Éppen azért *a magyar huszárság továbbfejlesztésén, kiépitésén és modernizálásán is szorgalmasan kell tovább dolgozni.*

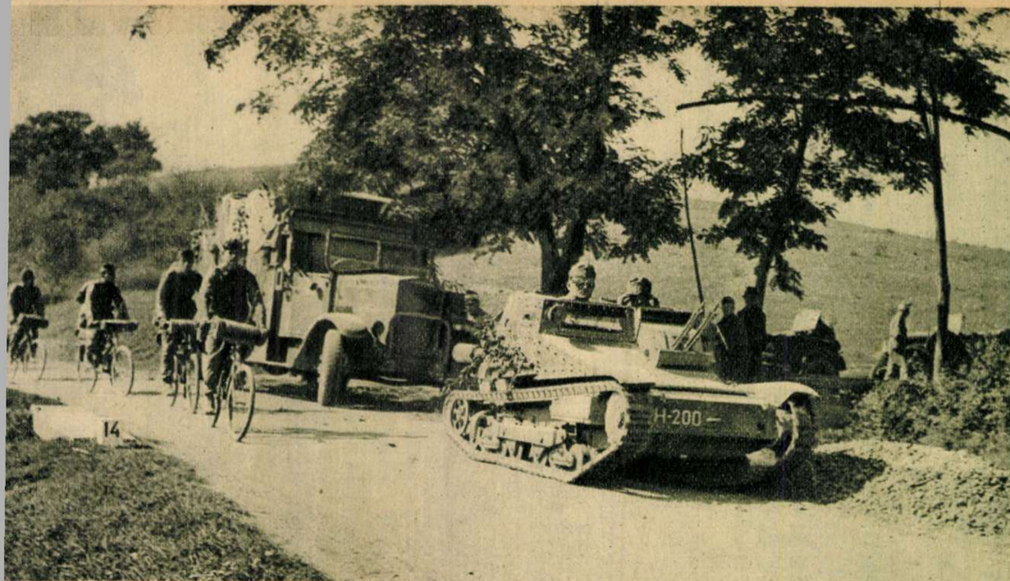
Hogy a modern lovasságot a többi fegyvernemtől minél függetlenebbé tegyék, a huszárezredek kötelékébe lovas ágyuszakaszokat is beosztottak, egyenként 2—2 darab 7 cm-es löveggel.

A lövegeket, tekintettel kisebb sulyukra, csak 4 ló vontatja. Hatótávolságuk ugyanaz, mint a hegyi ágyuké.

Menetelő huszárok.
Alsó kép: Pihenő lovasjárőr. (Ginzky Sándor felvételei.)

Modern felderitők. Kis harcikocsi és kerékpárosok.

Kis harcikocsi a terepen. Alsó kép: motorkerékpáros.

TÜZÉRSÉG

A honvédtüzérség ütegei hoszszu időn át fogatoltak voltak. Csak legutóbb kaptak a gyorsan mozgó dandárok motorizált üteget. Azelőtt, ha a helyzet ugy kivánta, hevenyészetten szállitottak egyes ütegeket gépkocsikon. *Ma már szabványos gépvontatásu tábori és légvédelmi ütegeink vannak.*

A kitünő gyorstüzelő hegyi ágyuk egy részét továbbra is málhás állatok szállitják és vannak fogatolt, 7 cm-es ütegeink is. Ezeknél 4 ló huzza a kis ágyukat.

A modern tüzérségnél fontos szerep jut a *mérő századnak.* Ennek feladata, hogy különleges eszközeivel, hangmérés vagy mértani eljárás utján állapitsa meg a rejtett állásban levő ellenséges ütegek pontos helyét. A feladat megoldása félig-meddig kedvező viszonyok közt mindössze néhány órát vesz igénybe. A magyar falu egyszerü népe e téren is kimutatta veleszületett intelligenciáját. Hat elemit végzett, földművesből lett tüzértizedes oly ügyesen és gyorsan kezeli pl. a logarlécet, vagy a kényes műszereket, mintha született mérnök lenne.

Hét cm-es hegyi, 8 cm-es tábori ágyuink, 10 cm-es tábori- és 15 cm-es közepes tarackjaink anyaga már a világháboruban is fényesen bevált. A haditechnika azóta sem termelt annyival jobb löveg-mintákat, hogy szükség lenne jelenlegi anyagunk kicserélésére.

Kisebb javitások és változások keresztülvezetése után *tüzérségi anyagunk teljesen korszerünek mondható.*

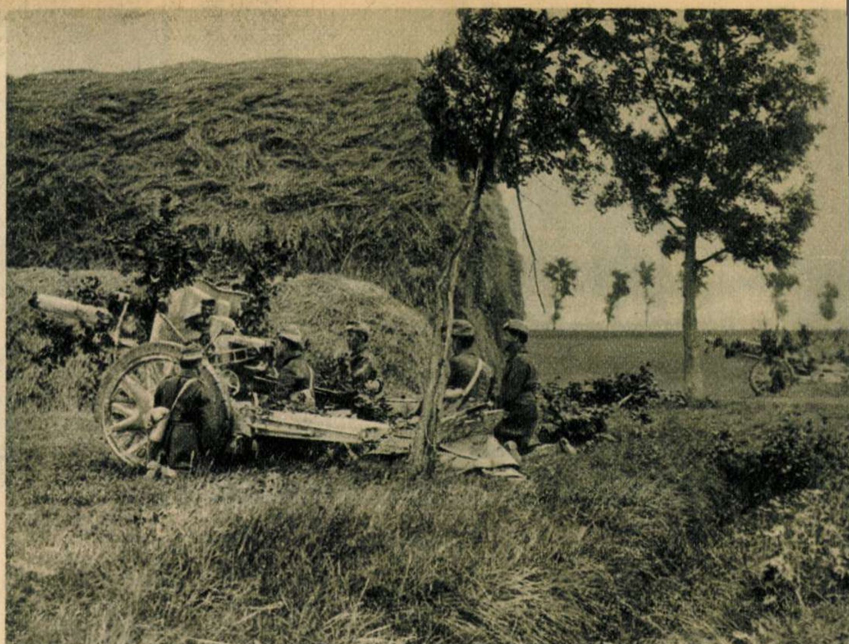
Uj tipus honvédségünkben a *légelhárító üteg.* A világháboruban használt légelhárító ágyuk, mint az ábra is mutatja, még egész primitivek voltak. Tábori ágyukat — sőt a képen 1875 mintáju lövegeket — használtak fel e célra. Persze ilyen körülmények között átlag 15.000 lövésre jutott egy találat.

A mai 4—500 kilométeres sebességü repülőgépek elháritásához persze egész más ágyuk kellenek. Motorizált légvédelmi ütegeink, melyek központian irányitott *lőelemképző műszer* segitségével dolgoznak, teljesen korszerüek. A légelháritás ma oly fejlett, hogy a *modern légvédelmi ütegek a támadó gépeknek kb. 30%-át teszik ártalmatlanná, ha azok 7000 méternél alacsonyabban támadnak.*

A légvédelmi ütegekhez tartoznak még az u. n. *fülelő készülékek,* amelyek a *fényszórókkal* egyetemben a sötétben láthatatlan ellenséges repülőgépeket kutatják fel.

Gépkocsin szállitható hegyi-ágyu.

Korszerü üteg, tüzelőállásban.

Honvédségünknek ma a földi légvédelem céljaira ágyuk, gépágyuk és géppuskák állnak rendelkezésére.

MŰSZAKI CSAPATOK

Mai hadviselés kiválóan képzett, gyorsan és megbizhatóan dolgozó műszaki csapatok nélkül el sem képzelhető. A technika teljesen a hadviselés szolgálatába állt. Legutóbb is bámulatosan tökéletes gépeket bocsátott a hadsereg rendelkezésére, ugyhogy egészen uj műszaki alakulatokat kellett szervezni.

Még felsorolni is bajos azt a tömérdek műszaki munkát, amely ma egy hadsereg előnyomulásában, harcában, pihenése és visszavonulása alkalmával előadódik. Az ut-, vasut-, hidépítés, a rombolás és helyreállitás munkálatai, az erőditések, robbantás szolgálatának ellátása, de még a létfenntartás céljait szolgáló hajlékok, barakok stb. épitése is mind a műszaki csapatok feladata.

A műszaki szolgálatot a csapattesteken belül az *árkász-alakulatok* végzik; a nagyobb, különleges feladatok elvégzésére pedig az *utászok, hidászok, vasutépitők* hivatottak.

Mint különleges műszaki alakulatot, a *fény-*

Tábori ágyu átszállitása a folyón.
Alsó kép: tábori üteg ügetésben. (Foto: Ginzky Sándor.)

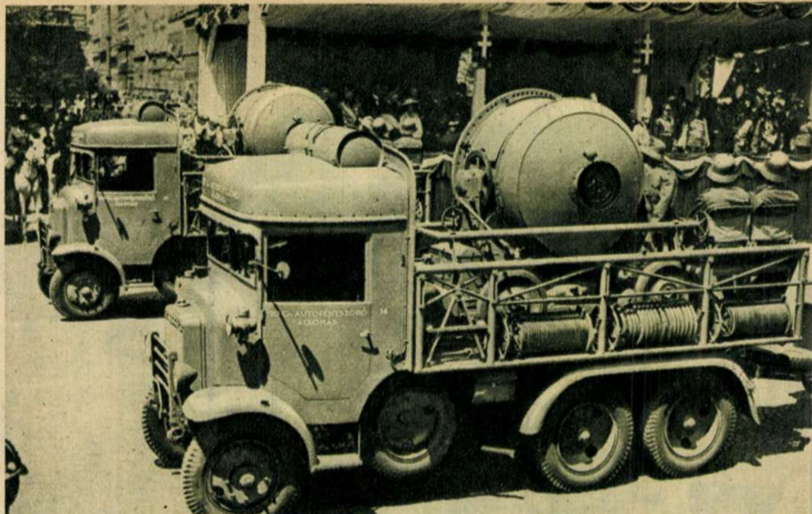
Alsó kép: 1875-ös mintáju öreg ágyu. A világháboruban légvédelmi célokra használták.

Gépvontatásu tüzérség.

Motorizált fényszóró.

Légvédelmi gépágyu tüzelőállásban.
Alsó kép: hídverés.

szórókat kell még felemlitenünk, bár ezek részben a tüzérség szerves részei. Uj műszaki alakulat a *gáz-csapat.*

A legfontosabbak és legsokoldalubbak az utász feladatai: Ő épiti és tartja karban a hidakat, utakat és hátrálás esetén ő rombolja le azokat a visszavonuló hadsereg mögött. Erőditéseket épit, az ellenség megerősitett állásainak megrohanásánál ő halad a rohamcsapat élén, hogy a drótakadályba réseket vágjon, árkokat áthidaljon, robbantson. Ő fur aknákat az ellenséges vonalak alá, hogy azokat a levegőbe röpitse és ő hiusitja meg az ellenség hasonló földalatti munkáját. Ő esik áldozatul leghamarább, ha erőszakosan kelnek át egy folyón. A műszaki csapatoknak nagy és osztatlan tekintélye van a testvér fegyvernemeknél. Hálásak a műszakiak önfeláldozásáért, mely a világháboruban szinte közmondásossá vált.

Az utászok egyik legfontosabb feladata a *hadi hidak* épitése. Erre a célra külön hadi hídoszlopokat rendszeresitettek.

A Birago-féle hadi hídjainkat uszó (ponton) vagy szilárd aljazatra (bakokra) épitik. Ez az anyag a világháboru alatt is kitünően bevált. De tekintve, hogy most nehezebb járműveknek, megrakott tehergépkocsiknak, sokkal sulyosabb ágyuknak is át kell kelniök a hadi hidakon, ezeket is modernizálták. A fagerendák helyett vasgerendákat alkalmaznak és motoros hajók vontatják a nehéz pontonokat, amelyekben eddig mindig 10—10 utásznak kellett az evezős szolgálatot ellátni.

Részben már a hadi hídoszlopokat is motorizálták; a kocsikat négy, illetve hat ló helyett *traktorok* vontatják. Ezáltal persze az oszlopokat nagyobb távolságra, gyorsabban lehet eltolni oda, ahol szükség van reájuk.

A *hidászok* az állandó és fél állandó nehéz hidakat épitik és ha az ellenség netán felrobbantotta volna őket, ismét használhatóvá teszik.

A fényszóró osztagok 60, 90, 120 cm-es fényszórókkal dolgoznak. A 120 cm-es, többmillió gyertyafényü fényszóró saját áramforrással rendelkezik, hatótávolsága 5—6 kilométer.

A *vasutépitő-csapatok* szolgálatára már a nevük utal. Az ellenségtől megszállt területeken, a MÁV-személyzet beérkeztéig, a forgalom lebonyolitását is ők végzik.

Fent emlitett műszaki csapataink a háboruban is fényesen beváltak, tündöklő hirnevet szereztek maguknak.

Uj műszaki alakulat az u. n. *gáz-csapat.* Ők intézik a gáztámadásokat és ők látják el a gázvédelmi szolgálatot. Kiképzésük, felszerelésük is egészen különleges. Gázálarcon, sisakon kivül teljesen légmentes gumiruhát, magas csizmát viselnek, hogy a cseppfolyós gázoknak, a hires „lost"-nak és „Lewisit"-nek, ellen tudjanak állni.

A *ködösités, burkolás* szolgálatát is ők végzik, különleges készülékeik segitségével.

A jövő háborujában — különösen a nagyvárosok és azok ipartelepeinek légoltalmánál lesz fontos szerepük, hogy megvédjék az emberiséget a borzalmas uj fegyver, a harcgázok behatása ellen...

Gázcsapat kivonulása.

HIRADÓK

Ha a vezérkarról azt mondják, hogy a hadviselés agya, akkor a *hiradók* az idegszálak, mert ők közvetitik egyrészt a parancsokat, másrészt a hiradást a vezetés és a csapatok között.

Fontosságuk szinte évről évre nő. A háboruban kitünő szolgálatot teljesitettek derék „telefonistáink". Akkor, kivéve a fényjelző osztagokat, csak távirót és távbeszélőt, tehát csak vezetékes összeköttetést használtak. Táviró járőreik voltak a lovasezredeknek, távbeszélő és táviró osztagai a magasabb parancsnokságoknak.

Ma már minden gyalogezrednek megvan a maga távbeszélő százada, a magasabb parancsnokságoknál pedig fogatolt, vagy motoros távbeszélő osztagok működnek.

A legmodernebb összekötő eszköz ma mégis *a rádió.* Honvédségünk etekintetben igazán teljesen korszerü. Ma minden puskás századnak van egy kis rádióállomása, amelyet egy ember hord a hátán. A puskás századok a zászlóaljjal, a tüzér megfigyelők pedig ütegükkel „rádió-telefon" utján érintkeznek. A hullámsávot ugy szabályozzák, hogy egymást ne zavarják. A kis állomások hatótávolsága csekély, néhány száz méter, mert ez feladatuknak megfelel. Vannak persze erősebb állomások is, amelyekkel igen messzire lehet érintkezni. A tankokkal, légierőkkel csak a rádió segitségével lehet az összeköttetést fenntartani és a parancsadást közvetiteni.

A rádiós alakulatok részben fogatoltak, részben motorizáltak. Legénységük ügyes és leleményes, műszaki anyaguk kitünő.

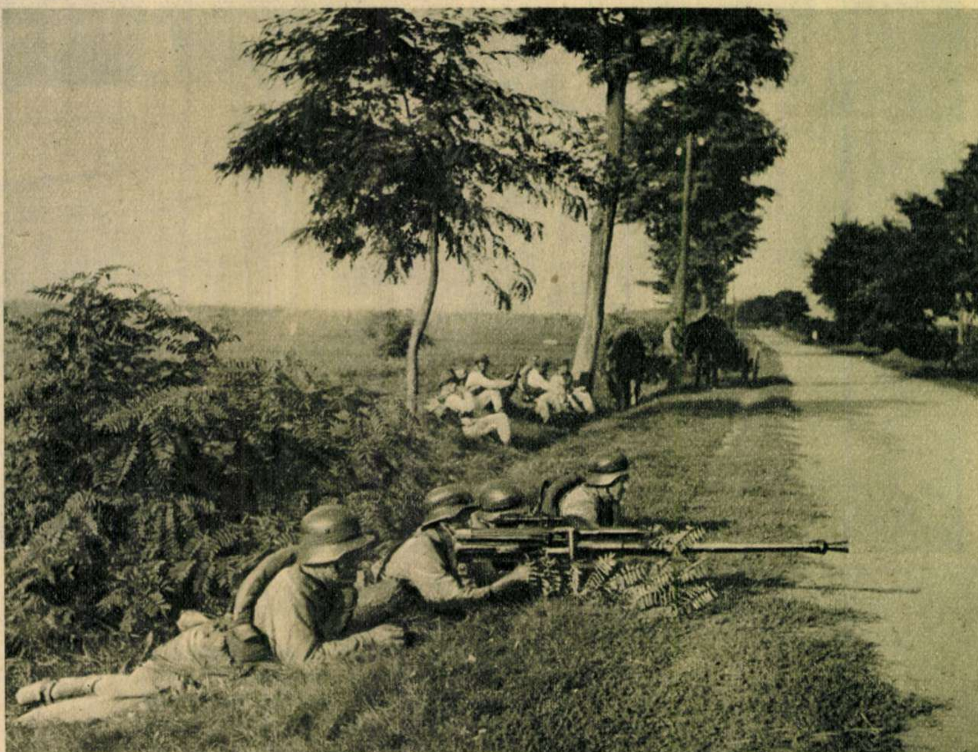

Gázcsapat fertőtleniti az uttestet.
Baloldali kép: rádiósok.

Kocsizó géppuska légvédelmi állásban. Alsó kép: Nehéz puska tüzelő állásban.

EGYÉB CSAPATNEMEK

Az utánpótlás a legfontosabb dolgok egyike. A legjobb, legbátrabb csapat sem tud feladatának megfelelni, ha nincs lőszere, nem kap élelmet, nem tudja sebesültjeit, betegeit elhelyezni.

A csapatok kellékeit az ugynevezett csapatvonat viszi magával, mégpedig elvileg fogatolt járműveken, esetleg málhásállatokon.

Egyes kocsik közvetlenül követik a csapatokat, pl. a lőszer-, a harceszközkocsik, a mozgókonyhák. Mások visszamaradnak néhány kilométerre és csak akkor adják át készleteiket, ha a csapatnak egy kis pihenője van, ha nem zavarják őket. A *csapatvonatok* tehát az ezredeknél maradnak, azt mondhatnók, a küzdők legsürgősebb szükségleteit fedezik, mig a *vonatcsapat* az ugynevezett intézeteket fogatolja, pl. az egészségügyi oszlopokat stb., stb.

Sem a csapatvonat, sem a vonatcsapat legénységének a helyzete nem olyan rózsás, mint ezelőtt 100 évvel. A repülőtámadásokból épugy kijut nekik is, mint küzdő bajtársaiknak, de mig azok legalább fegyverrel tudnak védekezni ellenük, a vonatok legfeljebb csak rejtőzhetnek.

S ha bajtársaik pihenhetnek, akkor kezdődik csak az ő szolgálatuk, hogy a különböző hadianyagokat oda juttassák el, ahol szükség van rájuk.

A gépkocsioszlopok részben csapat-, részben anyagszállitásra szolgálnak. A világháboruban gyakran szállitottak gyorsan veszélyeztetett helyekre gyalogságot. Ma már e célra külön motorizált gyalogságunk is van. A gépkocsioszlopokat főleg akkor alkalmazzák, ha nagy távolságra, gyorsan kell nehéz hadianyagot, pl. lőszert szállitani. Különben gépkocsikat ma már majdnem minden fegyvernem kötelékében találhatunk.

Az élelmezés kérdése egyike a legfontosabbaknak a hadvezetésben. Ha ember és ló nem kapja meg napi adagját, csakhamar harcképtelenné válik.

Katonáink számára a mozgókonyhák intézménye valóságos áldás. Menetközben, hosszu pihenők alatt, ütközetben, amikor csak lehet, megjelennek a szakácsok a mozgókonyhák kondérjaival, hogy szétoszszák a kimerült legénység közt az élelmet. Tiszt és közkatona ugyanazt kapja. De mig minden legénynek megvan a maga aluminium evőcsészéje, kulacsa, addig a tisztek a mozgókonyha fémtányérjában kapják ebédjüket. A mozgókonyhában készitik el a legénység kedvenc italát, a feketekávét és a forró, rumos teát.

A napi élelmezés kérdésénél nem kevésbé fontos probléma: *a kenyér.* A kenyeret a tábori sütődékben sütik. Ezek szintén fogatoltak, esetleg motorizálták s már menetközben befűtik őket, hogy a megérkezés után minél hamarabb megkezdhessék a kenyérsütést. Egy-egy sütőkemence teljesitménye napi 3000 adag kenyér.

Ugy a mozgókonyha, mint a sütőkemence magyar találmány, a csepeli Weiss Manfréd-gyárak szabadalma.

A katonai ellátás és élelmezés kérdését nagy szakértelemmel, tudással és körültekintéssel *a hadbiztosi tisztikar* intézi.

Igen fontos az egészségügyi szolgálat ellátása is. Csak jó és gyors orvosi beavatkozással lehet a sebesülteket, betegeket az életnek, tehát a további harcnak megmenteni. Ezért nagyon fontos, hogy egészségügyi berendezéseink ne csak jók, de mintaszerüek legyenek.

A honvédségnek magasképzettségü, tudományos tekintetben is a helyzet magaslatán álló, kitünő orvosi kara van. Ez a biztositéka annak, hogy katonáinkról az emberi lehetőség határain belül gondoskodjanak. Honvéd orvosaink közül akárhány európai hirnévre tett szert, sőt az egyetemekre is meghivták őket.

Nagy sulyt fektetnek a honvédorvosi kar továbbképzésére is; minden fiatal orvosnak specialistává kell magát a különböző klinikákon kiképeznie.

Kilenc honvéd kórházunk jó, modern. A hadvezetőség szivesen hoz meg minden áldozatot, hogy a betegek minél jobb elhelyezésben, ápolásban részesülhessenek.

Természetesen tábori egészségügyi intézetek felállitására is fel vannak készülve, ehhez is megvan a szükséges anyagi felszerelés.

A katonák hűséges társairól, a lovakról is gondoskodik a kitünően képzett, nagytudásu állatorvosi tisztikar. Az alosztályoknál a patkolómesterek gondoskodnak a lovakról és öszvérekről.

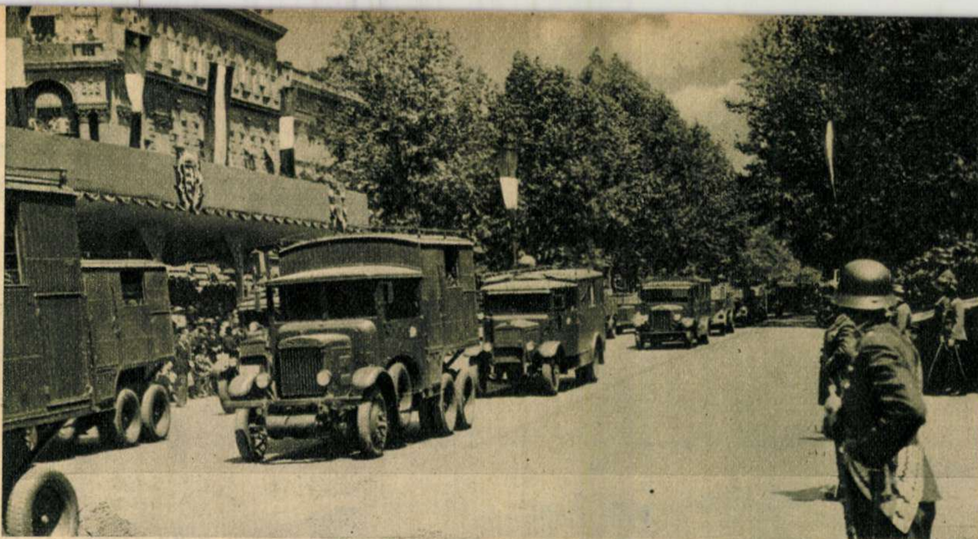
A LÉGI HADERŐ

A trianoni békeszerződés értelmében Magyarországnak eddig légi hadereje nem volt. A repülőfegyvernem szervezés alatt áll.

*

Trianon husz éven át megkötötte kezünket honvédségünk kiépitésében. Amit elmulasztottunk, azt hadvezetőségünk lázas tevékenysége már kipótolta, az ország pedig anyagi hozzájárulásával fedezte a szükséges költségeket.

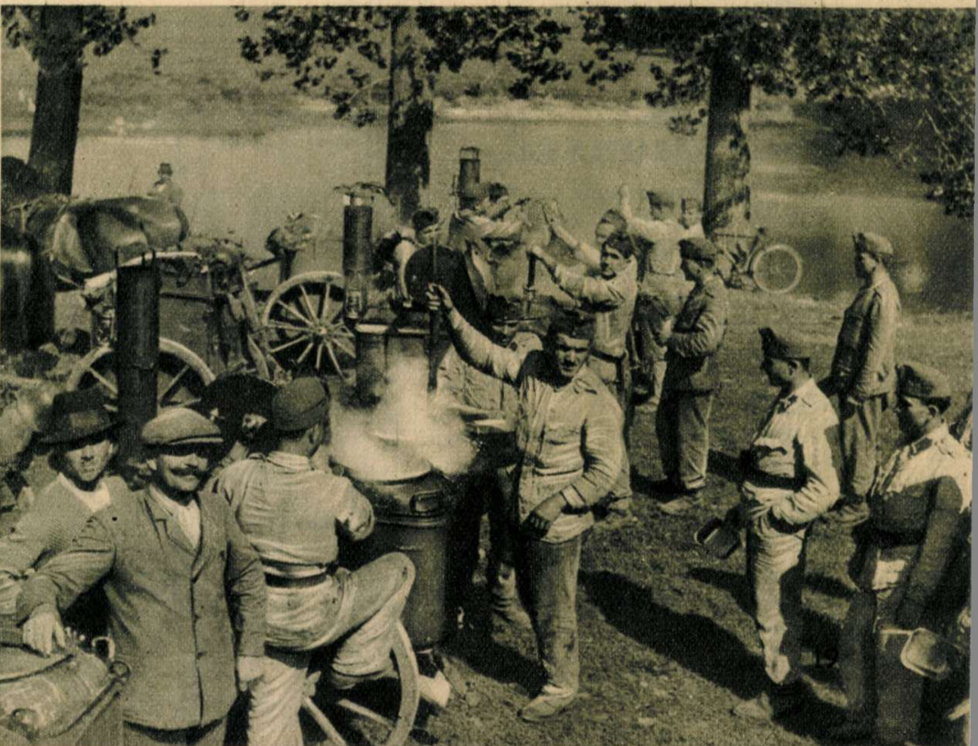
Van korszerü hadseregünk, nincs már okunk szégyenkezni! Ami még hiányzik, pótolni fogják hamarosan, ugyhogy joggal idézhetjük kiváló hadvezérünk, gróf Zrinyi Miklós mondását: „Ne bántsd a magyart!"

Gépvontatású távbeszélő-század.

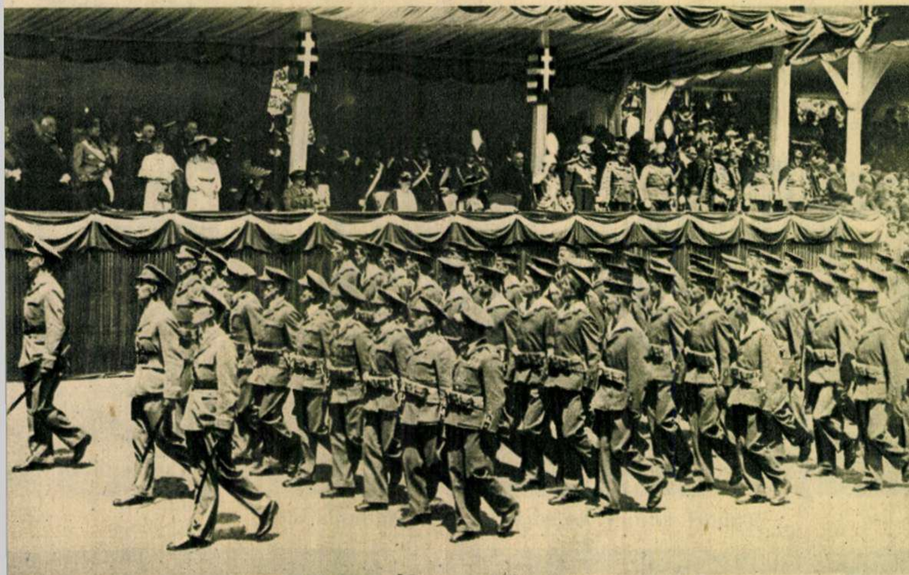

Tábori sütőde. Alsó kép: mozgókonyhák.

Dunai hajórajunk egy része horgonyt vetett.

Folyamőrök diszmenete.

A M. KIR. CSENDŐRSÉG

A csendőrség a közbiztonsági szolgálat teljesitésére rendelt, katonailag szervezett őrtestület, melynek működési területe a székesfőváros, a törvényhatósági jogu s a megyei városok külső és belső területét kivéve, Magyarország egész területére kiterjed.

A katonai rend és fegyelem jelentette és jelenti ennek az intézménynek katonai szervezettségét. A csendőrség azonban sohasem volt a fegyveres erő kiegészítő vagy szerves része. Mindazonáltal a fegyveres hatalom és a csendőrség egyénei egymással feljebbvalói és alantasi viszonyban állottak és állanak. Ugyanazon fegyelmi, birói és becsületügyi eljárás alá tartoznak.

Mivel minden katonai ünnepélynél, szemlénél a csendőrség alakulatai magatartásukkal mindig kitünnek, a honvédséggel kapcsolatban róluk is meg akarunk emlékezni.

A világháboruban derék csendőreink szintén kitettek magukért, kimutatva, milyen kitünő katonák a fronton is. A hadrakelt seregnél a tábori csendőrség altisztjei látták el a közbiztonsági szolgálatot, később pedig a meghóditott tartományokban is.

Kimondottan katonai szolgálatot — mégpedig igen értékes szolgálatot — végeztek derék csendőreink Erdélyben, melynek védelmét 1914-ben jóformán egészen a csendőrségre és a népfölkelőkre bizták. A csendőrség alakulataiból egy egész hadosztályt állitottak ki. 1916-ban Erdély védelmének lelke az ugynevezett csendőrhadosztály volt, mely később 70. hadosztállyá alakult át.

A világháboruban a fronton alkalmazott magyar csendőrök sem felejtkeztek meg soha jelmondatukról: „Hiven, becsülettel és vitézül!"

A m. kir. csendőrség intézménye egészen különleges, egyedülálló az egész világon, más, mint a többi közbiztonsági szerv, teljesen magyar, mely vérrel és vassal beirta nevét történelmünk aranykönyvébe.

A M. KIR. FOLYAMŐRSÉG

A folyamrendészeti szolgálatot látja el, a Dunát biztositja. A folyamőrség a régi szép dunai flotilla — tehát a haditengerészet egy részének — utóda.

Hajóparkja jelenleg: 6 őrnaszádból, 3 motoros-, 1 iskolahajóból, továbbá 4 különleges célt szolgáló hajóból áll.

Őrnaszádjaink a világháboruban többszörösen kitüntették magukat.

Ha a folyamőrség legénysége a szárazföldön vonul ki, a gyalogosok közt szerepel, a gyalogság szabályzata szerint. Fegyelmezett magatartásukkal mindenik díszszemlén kitünnek.

Alsó kép: lovas csendőrszázad diszmenete.

MAI NOVELLA

IRTA: HARSÁNYI ZSOLT

Történetem hőse Ádám. Az eredeti Ádámnál jóval fiatalabb. Mert, mint a bibliából tudjuk, az első Ádám kilencszázharminc esztendeig élt részint a paradicsomban, részint aztán e siralom völgyében. Az a mai Ádám, akiről én beszélek, éppenséggel ezerkilencszázharmincban született, tehát ezidőszerint nyolc éves.

Ez az ifjabbik Ádám katonacsaládból származik. Nagyapja, aki nemrégiben tért meg az ősökhöz, tábornok volt a nemzeti hadseregben. Itthagyta földi életét anélkül, hogy amiért végigélte, annak meglássa megvalósulását: Magyarország sorsának diadalmas jobbrafordulását. Husz esztendeig várta, s éppen most kellett elmennie, mikor mi többiek, ha Isten éltet, rövidesen megéljük a nagy fordulatot.

Ádám apja nem katonaember ugyan, hanem orvos. De a fiu apjától sem igen hallott egyebet, eszmélő kora óta, mint ezt a reménységet. És a családban sok a katonatiszt. Nagybácsik és egyéb rokonok számosan hordják Horthy Miklós kardbojtját.

Miről hallhat egy ilyen család gyereke? Lovaglásról, egyéb testedzésről, a katonaság dolgairól, meg az ország helyzetéről. Ádám, mióta az eszét tudja, megszokta a nyerget, kantárt, tereplovaglást hallani, meg a hadgyakorlatot, meg a kaszárnyát, meg a tenniszmérkőzést, meg a labdaszedést: aztán a Felvidéket, Kassát, Komáromot, cseheket, szlovákokat. Az iskolában a Nemzeti Hiszekegyre tanitották, a Himnuszra, meg Nagymagyarországra.

Kivált az utóbbi időkben hallott sokat Ádám a Felvidékről. Mint minden családban, az övében is megnőtt a külpolitikai beszélgetések izgalma. Ő pedig olyan lévén, mint minden más hasonló koru gyerek, meg nem állott száz meg százféle kérdéseivel. Néha már a nagyok nem győznek felelgetni neki. Vagy nem érnek rá, vagy nincsenek éppen kéznél Ádám kérdései számára.

Ilyenkor Ádám testvérnénjéhez fordul, akit Ágnesnek hivnak és már tiz éves. Szóval a női szereplő sem hiányzik elbeszélésemből. Sőt a kellő összeütközés sem. Ádám a minap megint kérdésekkel faggatta Ágnest és ezenközben összekülönböztek. Természetesen külpolitikai természetü volt a vita. Ágnes kimondta, hogy a vitéz magyar csapatoknak el kell foglalniok egész Csehországot, s utána még ráadásul Oroszországot is.

— Ez nem jó — vélte Ádám határozottan —, apa maga mondta, hogy nekünk nem kell a másé, csak ami a miénk volt, de az a miénk is lesz, akármi történik.

Ágnes nem hallgatott a csillapitó érvre. Fenntartotta álláspontját. Annyival is hangosabban, mert a nevelőkisasszony történetesen nem volt jelen. A végén már torkaszakadtából vitatkozott. Hangja legerejét használta, mikor a mama váratlanul belépett a gyerekszobába.

— Miféle kiabálás ez?

A gyerekek elmondták a vitát. Az anya végighallgatta és Ágneshez fordult ilyenképpen:

— A hazafiasság nem menti fel a gyerekeket a rendes magaviselet alól. Büntetésül tizszer le fogod irni: „Jól nevelt leány nem orditozik." Többet nem akarok hallani. Azonnal leülsz és irod.

Ádám csendesen visszavonult, Ágnes némán leült irni. Irt még akkor is, mikor a kisasszony megérkezett. Aztán tovább irt. Feltünően sokáig. A kisasszony odalépett, megnézendő, miért tart annyi ideig a büntetési feladat. És meglepetve látta, hogy Ágnes már nyolcvanharmadszor irja le a rászabott mondatot.

— Mit csinálsz? Hiszen csak tizszer kellett leirnod.

Ágnes legyintett az irás mellől.

— Egész biztos, hogy Ádám megint előhozza holnap a dolgot. Én pedig a magyar katonák győzelméből nem engedek. A vége megint ez lesz. Hát inkább leirom a holnapit is, a holnaputánit is előre.

Ennyit Ágnesről. Most visszatérek Ádámhoz.

Együtt ült ebédnél a család. Mások is voltak jelen. Csupa izgalmas dolgokról beszélgettek, ugyanarról, amiről mostanában ezer meg ezer magyar család asztalánál: légvédelem, bevonulás, csehek, Komárom, Mussolini, ésatöbbi.

Az általános társalgásban elhangzott ez a mondat:

— És ha szükség lesz rá, a harmincas korosztály is be fog vonulni!

Aki ezt mondta, a harmincévesekre gondolt. De Ádám még nincs pontosan tisztában a korosztályokkal, hiába hall folyton katonaságról beszélni. Izgalmában ugy értette, hogy a harmincas korosztály azokat jelenti, akik ezerkilencszázharmincban születtek. Tehát például őt. Ez annyira kihozta a sodrából, hogy megfelejtkezett arról a házi parancsról, mely szerint gyereknek csak akkor szabad beszélni az asztalnál, ha kérdezik.

— Melyik korosztályt tetszett mondani? — kérdezte megdöbbenve.

— A harmincasat — szólt készségesen a vendég.

— Bácsi, kérem — folytatta Ádám remegő hangon —, ez biztos?

— Ha szükség lesz rá, fiam, akkor biztos.

— A harmincasat?

— Azt, azt, a harmincasat.

A családfő eddigre már elunta a sok gyerekbeszédet és már ráncolta homlokát, hogy az asztalnál társalgó gyereket rendreutasitsa. De még el sem kezdhette a szigoru intelmet, Ádám egyszerre elkeseredetten bőgni kezdett.

— Mi bajod? — kérdezték a gyereket.

De az nem felelt, csak teljes tüdővel sirt tovább. Nagynehezen szóra kaphatták.

— Megmondod végre, hogy mi bajod?

— Hiszen én is harmincas korosztály vagyok. Harmincban születtem.

Erre az apa megszólalt:

— Ejnye, kutyateremtette, hát sirni kell annak, aki bevonul?

— Nem azért sirok — felelte Ádám —, hanem azért, mert ha bevonulok, már előre tudom, mi lesz velem. Ahogy a tenniszné van, ugy lesz most is. Amért csak nyolc éves vagyok, megint nem hagynak részt venni, hanem beosztanak golyószedőnek...

Eddig tart a történet. Utánnyomás tilos. Kivéve a cseh lapokat. Azok ingyen közölhetik.

KATONANÓTA

„Nincsen a világnak olyan katonája, mint az egyes honvédhuszár, ha felül lovára...!" Még igen sokan emlékeznek a büszke nótára, amit a hazatérő huszárok énekeltek. Por lepte a panyókára vetett mentét, vastagon lepte a por a csákó lakkos tetejét, amelynek forgótolla mellé cserfalevelet tűztek. Cserfalevelet, talán emlékére annak a koszorunak, melyet Petőfi adott ékes-rímes sorokban egy huszárszázadnak valamikor:

Koszorut kötöttem
Cserfalevelekből,
Harmat csillog rajta
Örömkönnyüimből,
Kinek adnám én ezt,
Kinek adnám másnak,
Mint vitéz Lenkey
Huszárszázadának?

Ugy terem a katonanóta, mint a virág a „Biró kertjében!" Ebben a kertben tudvalevően van mindenféle, zsálya, bazsalyikom, pipitér, a szélein napraforgó tányéroz, a fü között meg ibolya buvik és vadmargaréta. De üveggömbü botra támaszkodik a szelid rózsatő és ott virit mellette előkelő rokona, a páros szegfü is... — ilyen a katonanóta! Van szava mindenre, büszkeségre, fájdalomra, boldog békére, dicsőséges háborura egyaránt.

Az alaptónusa: kedves hányivetiség, egy kicsit tréfás, de nagyon indokolt büszkélkedés. Kihallatszik a nótákból az, hogy: „Mit értik ezt az olyan közcibilek, mint kegyelmetek!" Még közibük sem áll a regruta, máris „sarzsiról" álmodozik: „Én leszek az első század szakaszvezető — nem a világ ez a három esztendő!" Vagy: „Hármat rikkantott már a rigó, a rigó, nem parancsol nekem a biró, a biró..." — Hát ki parancsol? A káplár, az őrmester, esetleg az ezredes, vagy a generális? Szó sincs róla. Ha már nóta, csak így fordulhat ugy-e bár? „Majd parancsol Ferenc Jóska, a császár, kinek egzecéroz, kinek szalutéroz a baka, a tüzér, a huszár."

A mult század utolsó évtizedében termett egy tragikusan szép dal, olyan, mint egy virágos, népi román: „Stiriában, Ajkfaluban mi történt? Pálfi huszárt karabélyból meglőtték — Karabélyból ment a golyó szivébe, Arccal bukott a szoba közepére!" Viszont a másik, szinte „klasszikussá" vált, könnyebb értelmű katonanóta már az akkori hadfiak mérsékelt nősülési szándékáról nyujt őszinte és egyáltalában nem szentimentális bizonyságot:

Fölteszem a rézsarkantyut,
Már én innen elmegyek,
Kökényszemű barna kislány
Az Uristen áldjon meg.
Adjon az ég oly szeretőt,
Aki téged el is vesz,
Mert mikor én házasodom,
Isten tudja, mikor lesz!

Édes, naiv büszkeség szól abból a nótából is, amelyben a „regruta" kéri az anyját, hogy extraruhát csináltasson neki. „Extraruhát, sejhaj, piros zsinórt rája, ez illik-illik-illik — a magyar huszárra!" A szerelmet egyáltalán könnyen feledik a különböző fegyvernemekhez tartozó vitézek: „Csak a szabadságos kis könyvemet várom" és akkor „Ugy elmegyek, hirt sem hallasz felőlem". A fehérnépet ez egyáltalán nem zavarja és tovább lelkesedik értük: „Megjöttek a szabadságos huszárok — Édes anyám egyet köztük de várok...!" Hát bizony, rendesen sok minden történt egy faluban amaz emlékezetes pillanattól kezdve, amelyet *Petőfi* igy énekel meg: „Ló dobog, por kél az uton, Zeng a harsány trombita, Kvártélyt kisbiró, huszárok érkeznek a faluba!"

*

Sok, igen sok katonanóta van, amelynek a szerzőjét ismerjük, ám e virágos kertből — a bő termés miatt — csak az én kedvenc dalvirágos csokromat nyujthatom át.

Szeretem *Dóczy József* édes kis katonadalát: „Huszárgyerek vagyok — szeretőt tarthatok — van is hozzá jussom". Meg azt a másikat, hogy: „Tágas a kaszárnya — előtte a strázsa — strázsa uram csak az a kérésem, szőke huszár a szeretőm nékem — eresszen hozzája!" Emlitsük meg *Gárdonyi—Dankó Pista* örök dalát: „Küldöm e levelet Balog Máriának, Kislepénd gyönyörü gyöngyvirágszálának — Ki vagyon fizetve billogja-pecsétje, Adják tisztelettel a saját kezébe...!" Milyen szép két sor van ebben a nótában: „Tágas a kaszárnya, száz szoba van benne — de az én bánatom még se fér el benne!" *Fráter Loránd* pattogó-kedvesen dalolta valamikor: „Hozd ki babám a csákómat, megcsókollak érte!" Azt mondja a lány: „Engem bizony nem csókol kend, nem vagyok én dáma — én vagyok az édesanyám legkedvesebb lánya!" Hetykén feleli a legény: „Ha te vagy az édesanyád legkedvesebb lánya — én meg vagyok a nagyvilág első katonája!" Nem volna teljes e névsor *Balázs Árpád* szép katonadala nélkül: „...Hanem ott a faluvégen elfogott a bánat engem, hej, amikor megmondtam a babámnak: A doktor ur tegnap vett be — hetes Vilmos regimentbe huszárnak!"

*

Gondoljunk végül meghatott szeretettel a nagy háboru dalaira: „Isten veled kedves rózsám, többé nem is látlak...", aztán: „Rakassa ki, rakassa...", „Nincsen párja, hogy is volna párja!" És a sok dalvirág között egyik a legszebb piros meg fehér rózsa: „Ma még piros élet, holnap fehér álom — ne sajnáld a csókot tőlem gyönyörű virágom!"

És most, amikor e sorokat irom, lenn az utcán ujra hangzik a katonanóta, a legszebb, szivünkhöz legközelebb álló valamennyi között. Kinézek az ablakon, megtelik a szivem örömmel, lelkesült büszkeséggel. Már rég elhangzott a dal s én, csak úgy magamban, halkan dúdolom a régi refrént: „Nincsen a világnak — ilyen katonája...!"

Farkas Imre

A HÁROM HONVÉDSÉG

ég száz esztendeje sincs, hogy a honvéd név ország-világ előtt közkeletüvé vált, de ez a majdnem száz év is olyan gazdag a honvéd név multjának eseményeivel, hogy évszázadok hosszu sorozatának is dicsőségére válna.

A magyar nemzetnek háromszor volt honvédsége, a magyar hadak történelme tehát háromféle honvédséget ismer: egyet az 1848—49. évi függetlenségi harcból, a másodikat az 1867. évi kiegyezés után a világháboru végéig lefolyt évtizedekből, a harmadikat, a mai honvédséget, a trianoni béke után szervezték meg.

A három honvédség közül egyik sem volt folytatása a másiknak, mert az egyik megszünésétől évek választották el a következőnek a születését; azonkivül mindahárom más és más körülmények között, más és más alapon létesült.

*

Az 1848—49. évi honvédség alapja az 1848. évi márciusi törvényekkel megalkotott ugynevezett *nemzeti őrség volt*, amely 10 zászlóaljból és egy ütegből állott. A zászlóaljak elnevezéséül az országgyülés — Kis Károlynak, a Magyar Tudományos Akadémia tagjának, inditványára — a „honvéd" nevet választotta. A „honvéd" nevet Kisfaludy Károly használta először a mult század harmincas éveiben irt „Az élet korai" cimü költeményében.

Bár a „honvéd" név csak a gyalogzászlóaljak elnevezésére szolgált, a magyar nép mégis a függetlenségi harc egész magyar seregére kiterjesztette és igy az 1848—49. évi magyar sereg a köztudatban „honvédsereg" vagy „honvédség" néven maradt meg. Ennek a gyüjtőnévnek a keretébe tartoztak tehát nemcsak a tulajdonképpeni honvéd zászlóaljak, hanem a cs. kir. hadseregnek magyar harcosokból álló ama csapatai is, amelyek 1848 tavaszán idehaza állomásozván, vagy idegenből visszatérvén, a magyar zászló alá állottak. Ezeknek a csapatoknak a száma 26 zászlóaljra és 60 huszárszázadra rugott. A magyar zászlóhoz csatlakozott azonkivül még 2 gyalogzászlóaljnak olasz legénysége, továbbá nehányszáz cseh nemzetiségü tüzér is.

A fellázadt nemzetiségekkel szemben a rendelkezésre álló haderő nem lévén elegendő, ujabb honvéd zászlóaljakat és ujabb tüzérütegeket kellett felállitani. 1848 őszén pedig, amikor már a cs. kir. hadsereggel kellett szembeszállni, ismét ujabb és ujabb honvéd csapatok felállitására, vagy a hasznavehetetlennek bizonyult nemzetőr alakulásoknak és szabadcsapatoknak rendes honvéd csapatokká való átszervezésére került sor. A tüzérütegek is gyors egymásutánban szaporodtak; ágyu egyelőre kellő számban akadt az ország váraiban és tüzérségi anyagraktáraiban; de nemsokára már ágyuöntőde is létesült és Erdélyben *Gábor Áron*, egykori határőr tizedes, szintén öntött ágyukat a magyar haderő számára.

Bár a cs. kir. hadsereg huszárcsapatai — az olasz földön állomásozók kivételével — majdnem valamenynyien a magyar lobogó alá léptek, lovasságban mégis hiány volt és ezért a magyar kormány 6 uj huszárezredet szervezett, azonkivül a régi cs. kir. huszárezredek hiányzó részeit is pótolta ujakkal.

A műszaki csapatokat, továbbá a szekerészetet, az egészségügyet és általában a segédfegyvernemeket és intézményeket egészen ujonnan kellett felállitani. Nemsokára ezzel is elkészültek ugy, hogy a téli hadjáratot már jól szervezett haderővel lehetett folytatni.

A csapatok szaporitása egészen a függetlenségi harc végéig szakadatlanul tartott és különösen 1849 nyarán vett nagy lendületet. Szinte csodálatos, hogy a teljesen magára utalt ország, amelynek meglehetős része egyébként is állandóan az ellenség kezén volt, szinte példátlan ügyességgel tudta egymásután előteremteni az ujabb és ujabb csapatokat.

A függetlenségi harc magyar hadereje, bármilyen rögtönözve állitották is fel, jól szervezett és hadászati tudással vezetett hadsereg volt. Hadtestekbe volt osztva, ezek ismét hadosztályokra, a hadosztályok pedig dandárokra tagozódtak. A dandár számereje igen különböző volt és mindahárom főfegyvernem (gyalogság, lovasság és tüzérség) képviselve volt benne. Volt dandár, amely csak 1 zászlóaljat és 1 üteget számlált, viszont a másikhoz 5 zászlóalj, 2 lovasszázad és 2 üteg tartozott. Ilyenformán a hadosztály tulajdonképpen egy dandárnak, a hadtest pedig gyenge létszámu hadosztálynak felelt meg.

A magyar hadsereget 1849 juniusában gyökeresen átformálták. A magyar ügy védelmére átlépett régi cs. kir. csapatokat honvéd csapatokká szervezték át, s a seregtestek összetételében mutatkozó különbségeket kiküszöbölték. A hadműveleti egység ezentul a hadosztály lett, mely 2 dandárba szervezett 5 zászlóaljból, 4 lovasszázadból és 2—3 ütegből állott.

A csapatok legénységét a függetlenségi harc egész ideje alatt részben önkéntes toborzással, javarészt azonban sorozással teremtették elő. Különösen az értelmiségből és az iparososztályból igen sokan önként csaptak fel honvédnek. A még szükséges létszám előteremtése végett a kormány az egyes megyékre kivetette az ujoncjutalékot, amelynek kiállitásáról azután a politikai hatóságok gondoskodtak. Az állitásköteles legény 500 forinttal megválthatta magát; ezt a kedvezményt különösen a módosabb gazdatársadalom igénybe is vette.

Az egész magyar hadsereg létszáma akkoriban, amikor a legnagyobb volt, vagyis 1849 nyarán, nem haladta tul a 170.000 embert. A fegyverfogható lakosságot a Haza védelmére a világháboru alatt ennél aránylag sokkal nagyobb mértékben vették igénybe.

Az egész függetlenségi harc folyamán — beleértve az átszervezett régi cs. kir. csapatokat is — a honvédsereg a következő csapatokból állott: 147 honvéd zászlóalj, 1 gránátos zászlóalj, 4 vadászezred, ezekből

Negyvennyolcas honvédtisztek.

azonban csak kettő volt teljes; 18 huszárezred, ebből csak 11 teljes; kb. 50 üteg, 4 utász zászlóalj, végül a szükséges segédfegyvernemek és intézmények.

Az egykoru szervezet szerint a zászlóalj 3 osztályt (2—2 század) alakitott, a lovasezred 4 osztályból (2—2 század) állott, a tüzérség önálló ütegekbe (8 löveg) volt szervezve, az utászzászlóalj pedig 2 osztályra (2—2 gyenge század) tagozódott.

A magyar haderőnek a magyar csapatokon kivül még idegenekből álló csapatai is voltak, mégpedig: a lengyel légió (4 zászlóalj, 1 dzsidás-ezred, 1 üteg és 1 utász-osztag); az olasz légió (1½ zászlóalj, 1 vadász-század, 1 lovas-század); a német légió (1 zászlóalj); a török légió (1 század) és a bécsi halálfejes légió (160 ember).

A magyar kormány számára sulyos feladatot jelentett a tisztikar előteremtése. A cs. kir. hadseregtől átlépett csapatokkal átjött ugyan a tisztikar egy része is, különösen az ifjabbak, de azért nagy volt a hiány, melyet erre alkalmas altisztek előléptetésével pótoltak. Az ujonnan felállitott csapatoknál — tehát a haderő tulnyomó részénél — részben nyugdijas, vagy rangjukról egykor lemondott régi tisztek alkalmazásával, részben cs. kir. altisztek előléptetésével, részben a legénység tanultabb és rátermettebb tagjainak kinevezésével töltötték be a tiszti állásokat. A harctéren tanusitott vitéz magatartás jutalmazására szintén gyakran adományozták a tiszti rangot.

Akármilyen egyenlőtlen előképzettségü és katonailag egyenlőtlen fajsulyu elemekből állott is a függetlenségi harc magyar seregének tisztikara, az eredmények mégis azt mutatták, hogy a fiatal századosokból hirtelen lett hadtestparancsnokok nemcsak hogy felvették a versenyt az ellenfél tapasztalt öreg generálisaival, hanem bizony nem egyszer ügyesebbeknek is bizonyultak a hadvezetés terén.

Éppen ugy a honvédsereg legénysége, noha legtöbbször még a legelemibb katonai kiképzésben sem részesülhetett, mégis kemény ellenfélnek bizonyult; megállta helyét és sulyos helyzetekben is sokszor győzedelmeskedett.

A függetlenségi harc honvédserege az orosz segitséggel levert nemzeti küzdelem befejezése után megszünt; az egykori cs. kir. csapatok pedig átszerveztetvén, ismét visszatértek a régi kötelékbe.

*

A függetlenségi harc leverése után nemcsak nem volt honvédsége a magyar nemzetnek, hanem még magát a honvéd nevet is üldözték a hatalom urai. Az 1867. évi kiegyezés, valamint az ezzel ugyanegy időben törvénnyé vált általános védkötelezettség kapcsán merült fel ismét a honvédség eszméje. Gróf *Andrássy Gyula* miniszterelnöknek nagy fáradságába került, mig a bizalmatlan bécsi köröket annyira a mennyire meggyőzte arról, hogy a megbékélt magyar nemzet megnyugtatása végett szükséges, hogy a véderőnek legalább valamely részét magyar zászló alatt, magyar szolgálati nyelven vezényeljék. *I. Ferenc József* király teljesen megértette gróf Andrássy felfogását és szentesitette a honvédségről szóló törvényt.

Az uj honvédséget eredetileg csak második vonalnak szánták, amelyet háboru esetén megszálló és hadtáp csapatul alkalmaznak; ezért béke idején csak igen gyenge keretekben áll fenn, rendes ujoncjutaléka nincs, s csak az utolsó korosztálybeli és a kevésbé alkalmas állitásköteleseket sorozzák be közvetlenül a honvédséghez. A közös hadseregben szolgáltakat, védkötelezettségük utolsó két esztendejére, szintén a honvédséghez adják át.

Legelsőül — 1868 végén — a honvéd főparancsnokságot állitották fel, majd 1869 tavaszán egy-két tisztből álló honvédkerületi parancsnokságokat létesitettek. A csapatok felállitásához és a legelső ujonckiképzéshez szükséges altiszti keretet toborozás utján teremtették elő. Ezeket a toborzott altisztjelölteket Pesten a központi tanosztályban képezték ki, azután a csapatok kijelölt állomáshelyeire küldték.

A kerületi parancsnokságok székhelyei: I. Pest, II. Szeged, III. Kassa, IV. Pozsony, V. Buda (később Székesfehérvár), VI. Kolozsvár, VII. Zágráb. A zágrábi honvédkerületnek horvát volt a szolgálati nyelve.

1869. év őszén alakultak meg az uj honvéd csapatok, mégpedig 82 zászlóalj, 28 huszár- és 4 dzsidásszázad; ezekből 4 zászlóalj és 4 dzsidásszázad tartozott a horvát kerülethez. Egy-egy zászlóaljnál békében csak egy, az u. n. „állandósitott" század, állott fenn; a lovasszázadok önállóak voltak, békelétszámuk kb. egy szakasznak felelt meg.

A honvédség tisztikarának előteremtése nem volt könnyü. A hadsereg nyugállományu vagy rangjukról lemondott egykori tisztjeit, a régi 1848—49-es honvéd tiszteket, a hadsereg érdemesebb altisztjeit, valamint rátermett polgári egyéneket neveztek ki honvédtisztté; az utóbbiaknak vizsgát kellett tenniök. Azonkivül a közös hadsereg tényleges állományából is vettek át tiszteket, bár eleinte csak kevesen kérték az áthelyezést.

Az első honvéd ujonclétszám 46.000 főre rugott. A honvédség csak 1889-től kapott rendes évi ujoncjutalékot, 12.500 embert, majd 1912-től évi 50.000 főt. Az évi sorozásoknál katonának alkalmasnak talált ujoncok közül azok, akikre a közös hadseregnél nem volt szükség, szintén a honvédséghez kerültek.

Nehéz volt megoldani a honvédség lószükségletének biztositását is. Ugy segitettek a dolgon, hogy a hadilétszámra legszükségesebb lovakat félévi idomitás után polgári egyéneknek adták át használatra, akik a lovat minden évben őszi gyakorlatra behozták. 5—6 évi tartás után a ló a vállalkozó tulajdonába ment át. Ez a rendszer kitünően bevált.

A honvédcsapatok 1871-ig semmiféle magasabb harcászati kötelékbe se voltak beosztva. Ebben az évben szervezték a dandárparancsnokságokat, amelyek alá 4—5 zászlóaljat, 1—4 lovasszázadot és 1 szórlövész osztagot rendeltek. Az utóbbiak a géppuskás csapatok őséül tekinthetők, s a honvédség részére — mintegy kárpótlásul a tüzérség helyett — 1871-ben állitották fel. Ugyanebben az évben a zászlóaljak számát 90-re, a lovasszázadokét pedig 40-re emelték. A zászlóaljak 1873-ban még kettővel szaporodtak, viszont 1874-ben a szórlövész osztagokat feloszlatták.

A honvédség tiszti sarjadékául az erre alkalmas, iskolázottabb ujoncokat 1872-ig a kerületi parancsnokságok székhelyén tiszti tanfolyamon képezték ki. Ebben az évben megnyitották a Ludovika Akadémiát s ezentul itt képezték ki a tiszti sarjadékot.

A honvédséget ezután már nemcsak másodrendü szerepre kivánták alkalmazni, hanem fokozatosan első-vonalbeli seregtesteket akartak szervezni belőle. Ebből a célból 1874-ben a 22 dandár helyett 14 gyalogdandárt szerveztek, melyek kettesével egy-egy hadosztályt alakitottak. Ugyanebben az évben az eddig önálló 40 lovasszázadból 10 lovasezredet szerveztek; a 10. ezred 1882-ig dzsidásezred volt. A lovasság kiképzésének felügyeletére még 1871-ben a honvéd lovassági felügyelőt rendszeresitették dandárparancsnoki hatáskörrel. Néhány év mulva még egy, majd később a harmadik, sőt negyedik honvéd lovas dandárparancsnokságot is megszervezték.

A csapatok létszáma rendkivül kicsiny volt; egy-egy zászlóalj 32—103 embert számlált, a lovasszázad egy szakasznak felelt meg. A honvéd gyalogságnál folytonosan változott az állomány; az altisztek egy évig, a legénység legfeljebb három-négy hónapot szolgált egyfolytában; a lovas legénység — mely állandóan pótlovat idomitott — egy évig maradt tényleges szolgálatban.

A gyalogság őszigyakorlatok és mozgósitás idejére 3—4 zászlóaljból álló feldandárokat alakitott, melyet a legidősebb zászlóaljparancsnok vezényelt. A zászlóaljak különben teljesen önállóak maradtak.

Bosznia és Hercegovina megszállására a honvédség 83. számu gyalogdandárát is kijelölték, ennek hor-

vát csapatai ütközeteket vívtak és a legénység közül nehányan a vitézségi érmet is megkapták.

A magyar királyi honvédséget, miként már ismételten emlitettük, eredetileg csak gyenge keretek között fenntartott második vonalnak szánták, a magyar nemzet azonban ezt a nemzeti intézményt sokra tartotta és annak fejlesztésére mindenkor szivesen áldozott. A fejlesztés, céltudatos terv szerint, szinte évről-évre haladt. Mig a mult század hetvenes éveiben e téren arányiag kevés mélyreható reformot valósitottak meg, addig a nyolcvanas évektől kezdve a fejlődés már nagy lendületet vett.

A Ludovika Akadémiát 1883-ban a közös hadsereg hadapródiskoláival körülbelül hasonló szinvonalu nevelőintézetté szervezték át, amelyben 4 középiskolai osztályt végzett 14—16 éves ifjakból négyévi tanfolyamon hadapródokat képeztek ki.

Az egyévi önkéntesi intézményt a honvédségnél szintén 1883-ban léptették életbe.

1886. évben a honvéd gyalogságot már béke idejére is féldandárkötelékbe osztották be. A féldandár az ezredköteléknek felelt meg, de békeállománya néha nagyon csekély volt (110—213 ember). A féldandárszervezettel egyidejüleg a külön elhelyezett zászlóaljak közül többet kettesével-hármasával egy állomáshelyen vontak össze; az összevont elhelyezést később még fokozták.

1887. évben a honvéd huszárezredeknek különféle szinü csákókat rendszeresitettek abból a célból, hogy a belőlük alakitandó lovas hadosztály kötelékében jobban megkülönböztethessék őket.

Az 1889. esztendő a honvédség fejlődésének egyik nevezetesebb mérföldköve volt. A honvédség ugyanis ebben az évben kapott állandó évi ujoncjutalékot; a féldandárokat gyalogezredekké szervezték át; a zászlóalj az eddigi békebeli egy állandósitott század helyett 4 századot kapott; a lovasezredeknél pedig még 2—2 századot állitottak fel. Noha a békelétszám ezentul sem volt nagy (gyalogszázad 2 tiszt és 27 ember, lovasszázad 3 tiszt és 45 ember), a csapatoknak a közös hadsereg csapataihoz hasonló tagozása, továbbá az évi ujoncjutalékkal biztositott kétévi szolgálat, a kiképzés előnyeit szolgálta és a honvéd csapatokat közelebb hozta az első vonal szintjéhez.

A honvéd lovasságot 1894-ben, a gyalogságot pedig 1896-ban ismét fejlesztették. A csapatok szervezetét a közös hadsereg hasonló fegyvernemeinek szervezetéhez még közelebb hozták, a békelétszámot felemelték (gyalogszázad 55, lovasszázad 69 ember). Ugyancsak 1896-ban állitottak fel mindegyik honvéd kerületben egy-egy zenekart.

Az 1898. évben a Ludovika Akadémiát a közös hadsereg bécsujhelyi akadémiájával egyenlő szinvonalra emelték és létesitettek egy honvéd főreáliskolát Sopronban, továbbá egy-egy honvéd hadapródiskolát Pécsett, illetve Nagyváradon. A honvédségnél kezdettől fogva érezhető tiszthiányt ezzel nemcsak kiküszöbölték, hanem a honvéd intézetek évente még a közös hadsereg számára is adtak husz-harminc hadnagyot és hadapródot.

A honvédség felfegyverzését 1908-ban géppuskás osztagokkal egészitették ki. (Békében ezredenkint, háboruban zászlóaljankint egy osztag 2 géppuskával.)

Az 1912. évi védtörvény a honvédséget teljesen elsővonalu haderővé fejlesztette. A védkötelezettség mind a közös hadsereg, mind a honvédség gyalogcsapatainál egyformán két év, a lovascsapatoknál pedig három év lett. Azonkivül a sorozásnál mind a közös hadsereg, mind a honvédség teljesen azonos értékü ujoncanyagot kapott.

A honvédcsapatokat 4 gyalogezreddel szaporitották és megvalósult a nemzet régi vágya, a honvéd tüzérség,

1. Honvédgyalogos 1871-ben. 2. Honvédtüzér 1914-ben.

mely egyelőre 1 ágyuezredből és 8 önálló ágyuosztályból állott. A békelétszám számottevő emelését és a tüzércsapatoknak 16 ezredre és 2 lovas tüzérosztályra leendő kiépitését a legközelebbi évekre tervezték.

Az 1914-ben kitört világháboru a magyar honvédséget is a harctérre szólitotta. Összesen 8 honvéd gyaloghadosztály és 2 honvéd lovashadosztály vonult be, valamennyi teljesen korszerü, nagyszerüen kiképzett elsőrendü csapat. Honvéd csapataink a világháboru csataterein hatalmasan megnövelték a magyar katona ezeresztendős hirnevét. Szövetségeseink, a németek, a „honvéd" nevet akként értelmezték, hogy a magyar katona neve egyformán honvéd, akár a közös hadsereghez, akár a tulajdonképpeni honvédséghez tartozik. Mert ők a honvéd név alatt általában a magyar katonát értették, akinek személye a harcierények megtestesülése.

A háboru alatt a honvéd gyalogezredek számát 43-ra növelték, a honvéd tüzérség pedig megsokszorozódott ugy, hogy a háboru végén már 52 ezrede volt. A csapatok szaporitásával természetesen a honvéd gyaloghadosztályok száma is 11-re növekedett.

Az 1868-ban alapitott magyar honvédség éppen 50 esztendeig állott fenn; 1918 őszén a világháborut befejező összeomlás ezt a pompás, igazi magyar haderőt is romjai alá temette.

*

A trianoni béke a magyar véderőt 35.000 emberben szabta meg. Olyan csekély ez a létszám, hogy szinte a belső rend fenntartására sem elegendő. Ezt a kis létszámu haderőt a forradalmak után alakult nemzeti hadseregből szervezték meg s a nemzet, a „honvéd" név dicsőségének emlékezetére, 1921-ben törvénybe iktatta, hogy haderejének „honvédség" legyen a neve. A mai magyar haderő tehát a harmadik honvédség, amelyet a nemzeti történelem ismer.

A 35.000 főnyi létszámból természetesen csak korlátozott mennyiségü csapatokat lehetett felállitani. Ennek az uj honvédségnek megalakulásával és fejlődésével egyébként e füzet másik közleménye foglalkozik.

vitéz Berkó István.

A NAGY HÁBORU ANEKDOTÁI

IRTA: KOMÁROMI JÁNOS

A részleges mozgósitás első napján, 1914 julius 27-én, a volt magyar királyi szegedi 5-ik honvédgyalogezred parancsnokságánál önként jelentkeztem katonai szolgálatra, mint tartalékos zászlós. Örömmel fogadtak s a tábori ezred 3-ik százada 2-ik szakaszának parancsnokául osztottak be. A következő napon már nagy számmal jelentkezett tartalékos, póttartalékos és népfölkelő legénység. A jelentkezés több bizottság előtt folyt s az egyik ilyen bizottságnak *Németh Kálmán* ezredes volt a vezetője. Ebbe a bizottságba osztottak be magamat is.

Egyszer csak egy fehérhaju, őszbajuszu magyar jelentkezik a bizottságunk előtt. Németh ezredes megkérdezi tőle jószivvel:

— Hány éves maga, öregem?

— Hatvankettő multam, kérem alássan — hangzott a tiszteletteljes válasz.

Az ezredes ur annyit mondott rá:

— Öreg maga már, öregem, menjen szépen haza...

A fehérhaju magyar szó nélkül elékapott két széket s ugy megcsinálta rajtuk a kézenállást, hogy elállt tőle a szemünk-szánk. Utána feszes vigyázz-állásba pattant:

— Tessen ezt utánam csinálni ezredes urnak, mint fiatalabbnak!

Németh Kálmán ezredes erre nyomban beosztotta a menetzászlóaljba, ahonnan — létszámkiegészitésre — Przemysl várába került. Ott találkoztam vele az 1914 decemberi nagy kitörés alkalmával, mint jelentőlovassal. Amikor később zászlóalj-segédtiszt lettem, többször láttam az öreget. Ősz kora ellenére is mindig becsülettel állta meg a helyét.

(Tibor István közlése, Szombathely.)

*

1914 november havának második felében történt.

A magyar királyi volt munkácsi 11-es honvédgyalogezred legényei Maszkov falu körüli lövészárkokban verekedtek halálosan, mialatt sürü jégcsapok fityegtek a maszkovi vizimalmon.

Egy hideg napon a legények a Tiszapolgárra való *Molnár* őrmester vezetésével, aki keménydereku legény volt minden tekintetben, küldöttségben keresték föl *Hadfy Imre* altábornagyot, parancsnokukat s nagy tisztelettel kérték: engedje meg nekik kegyesen, hogy hátrahagyván a puskát, fütykössel mehessenek rá az ellenségre.

Hadfy, persze, hallani sem akart a készséges felajánlkozásról.

Több, mint egész esztendeig kellett várni, amig a magyar fiuk fokossal vethették magukat az oroszra. De azok 6-os honvédek voltak, Galicia keleti szélében Toporoutz és Rarancze mellett...

(Komáromi János közlése, Budapest.)

*

Közszájon forgott a fronton a következő üditő apróság:

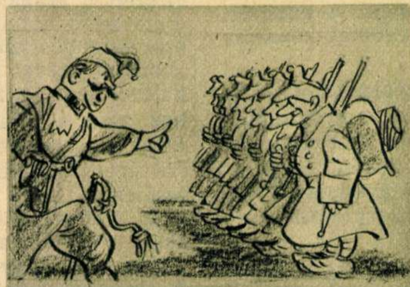
Egy közös hadseregbeli magyar kiegészitésü századnak parancsnoka olyan osztrák származásu százados volt, aki egyetlen kukkot sem értett magyarul.

Amikor ugy volt, hogy a század először kerül kézitusába, a századparancsnok rövid és lelkes buzditóbeszédet tartott, németül természetesen. Ott állt mellette a szolgálatvezető-őrmester, aki minden századparancsnoki enunciációt, amely németül hangzott el, magyarra forditani volt köteles.

A százados német beszéde ez volt:

— Vierte Kompanie! Schwere Gewitterwolken ziehen über unsere Häupter her. Hüllet euch in den Mantel des Ruhmes, denn, der seine Fahne untreu verlässt, den erreicht die Nemesis! Feldwebel Némés, übersetzen Sie das auf ungarisch!

Előlépett erre Nemes szolgálatvezető-őrmester s igy forditotta magyarra a könnyen érthető német beszédet:

— Negyedik század! Azt mondja a kapitány ur, hogy eső lesz... Takarózzatok hát a köpönyegetekbe, s igyatok rumot, mert aki hűtlenül hagyja el a Fániját, annak velem gyülik meg a baja! Pihenj!

(Almási Kovachich József dr. közlése, Bácsalmás.)

*

Bagó Berci 5-ös közhuszárt járőrbe küldték azzal, hogy a muszka generális nadrágja nélkül ne merjen visszatérni.

Ezzel a huszárral teméntelen baj volt a századnál: szakadatlan csinytevései miatt egyetlen bajtársának sem volt biztonságban a dohánykészlete. Mindent elpipált, ami csak a kezeügyébe került. — Most legalább megtanitom! — gondolta magában *Beleznay* főhadnagy, aki kiküldte a járőrt.

Elmult az éjszaka s reggel szabályszerüen jelentkezett a bevonult járőr vezetője:

— Főhadnagy ur, alázatosan jelentem, egy parancsnok és tizenkét ember bevonult!

— Hát Bagó Berci! — lepődött meg a főhadnagy.

Az őrmester elmagyarázta erre röviden, hogy az orosz állások közelében jártak, amikor nyomaveszett valahogyan Bagó Bercinek s azóta nem is került elő.

Beleznay főhadnagy törni kezdte ekkor a fejét, hogy jelentse-e a dolgot, avagy várjon-e egyelőre, amikor — ugy déltájt — szabályszerüen lejelentkezett Bagó Berci közhuszár.

— Hát te hol kószáltál? — ripakodott rá a főhadnagy.

— Alázatosan jelentem, hogy elhoztam a muszka generális nadrágját!

— Mi-i-it? — kiabált Beleznay. — Hol van itt egyáltalán muszka? Hol van itt generális?

Bagó Berci erre szó nélkül rakosgatni kezdte kifelé a hátizsákját s egész csomó orosz holmi közül váratlanul egy remek orosz tiszti nadrág került elő.

S szerényen füzte hozzá:

— Az is körülbelül olyan termetü lehetett, mint főhadnagy ur, hát elhoztam. Gondoltam, jó lesz főhadnagy urnak...

(Viola Jenő közlése, Dunaföldvár.)

*

A volt cs. és kir. 44-ik gyalogezred Szapanov mellett „feküdt" állásban 1915 november elején. Lehettek ugy száz-százhusz lépésre az orosztól.

A vonat elé — negyven-ötven lépésnyire — még tábori-őrsöt is állitottak. Ugyanez volt a helyzet az oroszoknál is.

Ez a két előretolt állás olyan közel esett egymáshoz, hogy nappal át lehetett látni egyikből a másikba, éjszaka pedig hallani lehetett a kulacs-csörgést. A szembenállt ellenfelek szóval mindent tudtak egymásról.

Éppen *Szegedy József* káplár

volt tábori-őrsön (ma Szekszárd város pénztári ellenőre), s őrségre egy cigánybakát vezetett föl, névszerint *Rácz Andrást.*

Setét volt. Mély csend volt. A cigány félt.

— Nem jávállom, káplár ur — kezdte a válás pillanatában —, hogy itt márádják ebbe á nágy közelségbe...

Szegedy József káplár meglepődött:

— Miért, more?

— Teccik tudni, nágyon kehegős vágyok s árrul megtuggyák ázs orosok, hogy itt mágyárok vánnák...

(P. Horváth Sándor közlése, Szekszárd.)

*

1916 elején, mikor a cs. és kir. hadügyminisztérium sajtóosztályában voltam magyar referens, egy napon felhorkanó bajuszu vén huszárőrmester jelentkezett nálunk magyarul, azzal, hogy *Krobatin* közös hadügyminiszter ur Ő excellenciája kihallgatásra rendelte maga elé.

A vén huszárőrmester, akinek nevét elfelejtettem az idők folyamán s csak annyira emlékszem már, hogy valamelyik Buda-környéki faluba való volt, mindennel inkább rendelkezett, csak emberi ábrázattal nem. Tudniillik a két arca helyén, meg a feje felületén nem kevesebb, mint huszonhét szablyavágás nyomát lehetett megolvasni.

Mert nagy dolgokat cselekedett az öreg lovas: ezt már nem lehetett letagadni!

Egy esztendővel előbb ugyanis, a nagy kárpáti harcok idején, vállalkozott reá, hogy egy osztag huszárral átvágtatván a szemközt elnyuló orosz harcvonalon, átszáguld Galicia egy részén, belovagol a körülzárt Przemyslbe, ott leadja jelentését s annak rendje szerint visszajön. Valóban ugy lett! Przemyslbe be is lopódzott, ahogy azonban visszafelé igyekezett volna, belebotlott abba a kétezrednyi orosz lovasba, amely halálra kereste őket akkorára. Hej, volt ott szablyacsapkodás és szablyazengés!... Huszonhét helyen kaszabolták meg az öreget, de mégis átvágta magát a kétezrednyi ellenséges lovason, át a kárpáti orosz fronton s pillanattal később már a mi kárpáti lövészárkainkon ugratott keresztül.

Visszajött egyszóval s egyetlen huszárja sem hiányzott.

Annyit mondtam neki:

— Nagy kavarodás lehetett az, öreg!

— Igenis, kérem, csunyán megcsépeltük egymást — válaszolta kellő tisztelettel.

(Komáromi János közlése, Budapest.)

*

1916-ban, a Bruszilov-féle szörnyü lovastámadás előtt, elrendelték a legénységi levelek fokozott szigorral való ellenőrzését, illetve cenzurázását.

Az első honvédhuszárezred egyik huszárja azt a választ irta a feleségétől kapott levélre:

„Azt kérdezed, hun vagyok, északon vagy délen, nem szabad megirni, de ezt a büdös falut Pohorlicnak hijják, ugyse tudod, hun van..."

(Matavovszky István dr. közlése, Győr.)

*

Az 1916-ik esztendő szeptember vége táján ment végbe a lentebb következő párbeszéd.

A komeni fensikon feküdtünk akkor vonalban 1-es honvédek s parancsnokunk revisnyei *Reviczky László* alezredes volt. Kemény katona s rendet és tisztaságot szerető ember a szigoruságig. Lövészárkainkat például szinte minden napon mésszel kellett megöntetni az esetleges fertőző betegségek meggátlására.

1916 szeptember végének egyik estéjén fültanuja voltam, amint két közhonvéd beszélgetett csöndes pipaszó közben...

Azt mondja az egyik:

— Azt olvasom az ujságba, hogy fegyverszünet lesz...

— Hogy fegyverszünet lesz? — kérdi vissza a másik...

Válaszol az első:

— Igen. Azt.

Azt mondja rá a másik, miközben szörcsögtet nehányat a pipán:

— Csak azt ne adja az a jóságos Uristen!

— Miért ne, komám?

A koma szippant a pipán:

— Azért, komám, mert az alezredes ur a fegyverszünet alatt kisimrglizteti velünk a drótakadályt...

(G. S. közlése, Budapest.)

*

Nem volt olyan Eszti-baka, aki, ha megbüntette egyszer az ezredes, ne tudta volna, hogy a büntetés igazságos volt. Mert annyira szeretett ezredese nem volt egy ezrednek sem, mint a győri 19-eseké: *Feleki Rech Sándor*... Isten nyugtassa haló poraiban!

1915—16 telén Galiciában, Mylno körül állt az ezred, téli fedezékeiben. A pompásan kiépitett árkok olyan biztosak voltak, hogy a le-

génység kénytelen volt egyéni virtuskodásokkal élénkiteni az egyhangu életet... Mint például Infanteriszt *Lélek István* is, aki hires vállalkozó volt s olyan tréfákat vitt végbe, hogy elhozta a muszka tábori örs puskáját, vagy az orosz állás elől a szögesdrótból való spanyolbakot, de egyszer magát a muszka tábori örs két figyelőjét is szőröstül-bőröstül, töltött puskával.

Az egész ezredben nagy hire volt persze Lélek Istvánnak, senki sem szivott nálánál több tiszti cigarettát, senki sem evett nálánál több tiszti cvibakot.

Mégis ezért a tettéért büntette meg Rech papa!

Ugy volt, hogy valaki besugta neki a muszkalopást: nyilván a század parancsnoka. Ezért az ezredes ur maga elé hivatta Lélek Istvánt:

— Te loptad el a két orosz figyelőt?

— Jelentem alázatosan, igenis, én!

— Egyedül?

— Igenis, egyedül!

— Kinek a parancsára?

— Jelentem alássan . . . csak ugy . . . magamtul . . .

— Tiz botot kapsz érte. Megértetted?

— Igenis, meg!

Öt perc mulva Infanteriszt Lélek István vigyázzban jelentette, hogy megkapta a tiz botot.

— Tudod-e, miért kaptad?

— Azért, mert nem szabad muszkákat fogni...

— Szamár vagy: nem azért. Muszkákat szabad fogni, ha szükség van rá. De most nincs rá szükség. Most arra van szükség, hogy minél kevesebb emberünk vesszen oda... Megértetted?

— Jelentem alássan, igenis, megértettem...

Az ezredes még mondott valamit ingerülten és németül Lélek István infanteristának s elment indulatosan. A századparancsnok meg annyit mondott a vakmerő legénynek:

— Most varrj fel magadnak két csillagot... Mától kezdve káplár vagy!

Egy hónappal reá Lélek István káplár ur megkapta a kisezüstöt...

(P. Horváth Sándor közlése, Szekszárd.)

Hadnaggyá-avatás.

A JÖVŐ KATONÁI

A katonai pályán ma a hivatásos tiszttől és altiszttől igen sokat követelnek. Nem „gyöngyélet" többé, mint az operettekben, népdalokban szerepel, melyben cigány, pezsgő, szép asszony és a ló játssza a főszerepet, hanem komoly, megfeszitett munkát követel a szolgálat, melyre ugyancsak fel kell készülni.

A hivatásos altiszteket a *jutasi altisztképző iskolában* oktatják, hogy olyan gyakorlati és elméleti tudással vonuljanak be a csapatokhoz, mely a fiatal katonák tényleges kiképzésére elegendő. Ma az altiszttől megkövetelik, hogy a tisztet nehéz és felelősségteljes munkájában ne csak támogassa, hanem helyettesitse is.

Már a világháboruban akárhány derék altiszt napokon át volt század-, sőt zászlóaljparancsnok is egy-egy nagy áttörés, véres ütközet után.

Hogy tényleg már kora ifjuságuktól fogva katonás szellemben neveljék a jövendő tisztikarát, másrészt, hogy a sok kis állomáson tartózkodó tiszt családján segitsenek, tisztek, közhivatalnokok és más háborut viselt egyének fiait veszik fel elsősorban a *kőszegi alreál-* és a *soproni, pécsi főreáliskolákba.* A katonai nevelés célja: „A legfogékonyabb korban lévő ifjak jellemének irányitása és megszilárditása olyan értelemben, hogy hazájukat forrón szerető, a nemzeti hagyományokhoz ragaszkodó, vallásos, kötelességtudó, a legválságosabb helyzetekben is megbizható és alárendeltjeikről gondoskodó tisztekké váljanak. Gondolkodásmódjukat a lovagias felfogás jellemezze."

Az ifjak a fentebbi középiskolák elvégzése, illetve az érettségi vizsgálat letevése után a *Ludovika akadémia* I. vagy II. főcsoportjába kerülnek, ahol háromévi kiképzés után avatják fel őket ünnepélyes keretek között hadnagyokká. A Ludovika akadémia I. főcsoportjában a gyalogos-, lovas- és tüzértiszti sarjadékot képezik ki, a II. főcsoportban (Hüvösvölgy) a műszaki, hiradó stb. tiszteket.

Az első főcsoportban szervezet szerint a gyalogos akadémikusok 3 századot, a tüzérek egy akadémikus-üteget, a lovasok pedig egy huszárszakaszt alkotnak.

Kitünően felszerelt tantermek, hálószobák és éttermek állnak az akadémikusok rendelkezésére. A gyakorlati kiképzésre és üdülésre a hatalmas Orczy-kertet használják fel. Ott vannak a lovardák, sportpályák, uszodák stb. Szórakozásra és üdülésre a kaszinó olvasó- és játéktermei szolgálnak. Az első főcsoportnál találjuk a tanári nagy könyvtárat is, mely a hazai és külföldi szakirodalom anyagát öleli fel több mint 30.000 kötetben. Az akadémiának külön muzeuma is van, melyben az emléktárgyakat, iratokat, ereklyéket stb. őrzik.

A második főcsoport akadémikusai hasonlóképpen vannak elhelyezve és a fegyvernemük szerint megkivánt különleges elméleti és gyakorlati kiképzésben részesülnek.

Baloldali kép: gyakorlatról bevonuló ludovikás csapat.

A katonai Mária Terézia-rend.

Szent István-rend.

Lipót-rend.

Vaskorona-rend.

Ferenc József-rend.

A MAGYAR KATONA KITÜNTETÉSEI A VILÁGHÁBORUBAN

A magyar katonák, mint mindig, a világháboruban is vitézül megállták helyüket. A magyar honvéd vérrel és vassal irta be nevét a történelem emlékkönyvébe, de nem maradt el az érdemek elismerése sem.

Hivatalos kimutatások szerint volt *honvédségünk* tagjai közel félmilliónyi, vagyis pontosan 467.516 rendjelet és kitüntetést kaptak a világháboru folyamán. Ha hozzávesszük azokat, akik kitüntetést kaptak ugyan, azonban a háboru forgatagában, valamint az összeomlás és forradalmak következtében az igazoló okmányaikat elveszitették, s igy kitüntetéseiket igazolni nem tudják, hozzávető becslés szerint még mintegy 25 százalékkal nagyobbra tehető a *honvédség* tagjai által kiérdemelt kitüntetések száma.

A volt cs. és kir. *közöshadsereg* magyar katonáiról megbizható adatok nincsenek, minő és mennyi hadikitüntetést kaptak. De ha tekintetbe vesszük arányszámukat a létszámhoz viszonyitva, sokszázezerre, illetve millióra tehető a kitüntetett magyar katonák száma.

De nemcsak a legfelsőbb Hadur, a magyar király, tüntette ki vitézeit, hanem a szövetséges uralkodók is elismerték a magyar honvéd hősiességét az általuk adományozott 1855 külföldi érdemrend alakjában.

A világháboru alatt a magyar katona a következő érdemrendeket és hadikitüntetéseket szerezhette meg:

1. A katonai Mária Terézia-rendet,
2. a Szent István-rendet,
3. a Lipót-rendet,
4. a Vaskorona-rendet,
5. a Katonai érdemkeresztet,
6. a Ferenc József-rendet,
7. ezüst Signum-laudist (ujólagos legfelsőbb dicsérő elismerés),
8. bronz Signum-laudist (legfelsőbb dicsérő elismerés),
9. az arany érdemkeresztet a koronával, vagy anélkül.
10. az ezüst érdemkeresztet,
11. a lelkészek érdemkeresztjét (Piis meritis).

Legénységi kitüntetések:

a) arany vitézségi érem,
b) I. osztályu ezüst vitézségi érem,
c) II. osztályu ezüst vitézségi érem,
d) bronz vitézségi érem,
e) vas érdemkereszt.

Arany, ezüst, kisezüst vitézségi érdemérem.

Az egyes érdemrendeket és vitézségi érmeket többször is lehetett kapni és ilyenkor a szalagra annyi ezüst pántot raktak, ahányszor adományozták.

A vitézségi érmeket 1917-től fogva tisztek is kaphatták. Ilyen kitüntetést a szalagon nagy „K" betüvel jelöltek meg.

f) A közegészségügy terén szerzett érdemekért a Vöröskereszt jelvényeit, illetve érdemérmét adományozták.

Katonai érdemkereszt.

Az arany és ezüst Signum-laudis.

Arany és ezüst érdemkereszt.

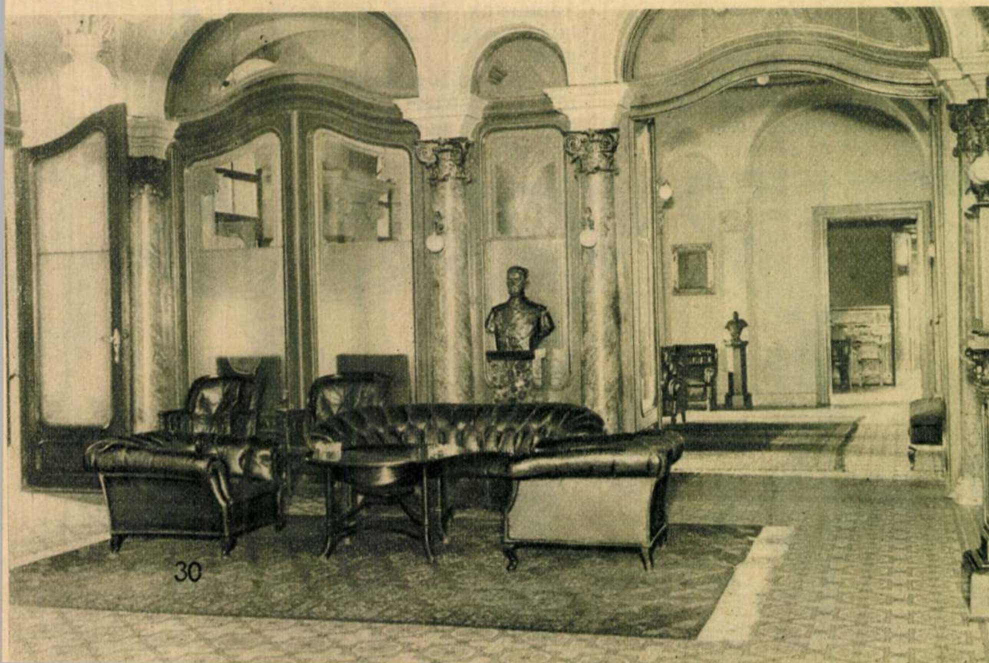

Vöröskereszt jelvény. Baloldalon a lelkészi érem.

Az Országos Tiszti Kaszinó főlépcsőháza.

A Kaszinó Hősök-terme. Alsó kép: a hallok.

Az Országos Tiszti Tudományos és Kaszinó Egyesület

A tiszti kaszinóknak a honvédség életében nagyobb a jelentősége, mint általában hiszik. Minden helyőrségnek, sőt tágabb értelemben minden csapattestnek megvan a maga tiszti kaszinója, ha más nem, a társalgószobákkal kibővitett tiszti étkezője.

A tiszti kaszinókat a tisztikarok tartják fenn, de a magasabb parancsnokságok, sőt a központi hatóságok is gondoskodnak róluk, mert a tiszti kaszinók a tisztikar szellemének irányitásában, tudományos továbbképzésében és társadalmi érintkezésének vezetésében jelentős szerepet játszanak. Itt tartják meg a nagyobb tiszti gyüléseket, a hadijátékokat és a többi oktató foglalkozást, itt tartják meg a tisztikar továbbképzéséhez szükséges tudományos előadásokat, felolvasásokat és itt ápolják, növelik az egységes közszellemet, ugyszintén a hivatásbeli együttérzést is a kisebb-nagyobb bajtársi összejövetelek keretében.

Igen fontos hivatásként a tiszti kaszinók mozditják elő az egyes helyőrségekben a polgári társadalommal való barátságos együttélést és a tiszti kaszinók tartják ébren a polgári társadalomban a katonás szellemet és azt a polgári öntudatot, mely a honvédség tagjának érzi magát akkor is, ha pillanatnyilag polgári ruhában és más téren végzi kötelességét.

Különleges a helyzete az Országos Tiszti Tudományos és Kaszinó Egyesületnek. Gyönyörü reneszánsz palotája a főváros központjában, a kilencvenes évek közepén épült, az akkori közös hadügyminisztérium, a honvédelmi minisztérium és a tisztikar hozzájárulásából. Azóta ez az intézmény tulnőtt keretein, mert működése nemcsak a budapesti helyőrségre terjed ki, hanem az egész országra és szervezete ma már a megváltozott viszonyokhoz képest is igen sokoldalu. *Tagjainak száma 8—9000, ezek között a honvédség összes tényleges havidijasai, a nyugdijas és szolgálatonkivüli viszonybeli tisztek nagy része.* Tagjai lehetnek ezenkivül azok az emléklapos (tartalékos) tisztek is, akiket tényleges bajtársaik ajánlására a választmány a kaszinó tagjai sorába felvesz.

Az Országos Tiszti Kaszinó elsősorban bajtársi intézmény! Különös hivatása, hogy a benne tömörült tényleges és nyugdijas, valamint emléklapos tisztek egységes szellemben, abban a szellemben fonódjanak öszsze, melynek a honvédség működését kell mindenkor irányitania.

MAGYAR KÖLTÖK A MAGYAR KATONÁRÓL

Balassi Bálint katonaénekéből

(XVI. század)

itézek, mi lehet
E széles föld felett
Szebb dolog a végeknél?
Holott kikeletkor
A sok szép madár szól,
Kivel ember vigan él:
Mező jó illatot,
Az ég szép harmatot
Ád, ki kedves mindennél.

Az jó hirért, névért,
A szép tisztességért
Ők mindent hátrahagynak;
Emberségről példát,
Vitézségről formát
Mindeneknek ők adnak,
Midőn mint jó sólymok,
Mezőn széjjel járnak,
Vagdalkoznak, futtatnak.

A nagy széles mező
S a szép liget-erdő
Sétáló palotájok;
Az utaknak lese
Kemény harcok helye,
Tanuló oskolájok;
Csatán való éhség,
Szomjuság s nagy hévség,
Fáradtság — mulatságok.

Oh végbelieknek,
Ifju vitézeknek
Dicséretes serege!
Kiknek e világon
Szerte szerént vagyon
Mindeneknél jó neve:
Mint sok fát gyümölccsel,
Sok jó szerencsékkel
Áldjon isten mezőkbe'!

Egy katona éneke

Rimai János (1564–1631)

atonák hadnagya, Istennek jobb karja.
Kit ő szeret, annak vagyon éles kardja,
Segiti, épiti, véle jár s nem hagyja.

Ezt dob, trombitaszó mindenkor viditja,
Az ellenség ellen örömmel inditja
Kópiarontásra karját vastagitja.

Roppanást, sikoltást, lövést semminek vél,
Megbátorodott már Istenében s nem fél,
Festett pogányvérrel szagával ugyan él.

Sem halál, kín, rablás őt nem tartóztatja,
Harczon ellenségét nem is távoztatja
Vig szivből, mert mennyből Istene biztatja.

Ékes diadalmán szive buzog s örül,
Forgolódnak baráti mellette és körül,
Segiti Istene, rajta mert könyörül.

Kedves életnek ezt valaki nem vallja,
Dicsőséges nevü hirét az utálja,
S hazája oltalmát semmi jónak tartja.

Kérjük az Uristent, mellettünk maradjon.
Vig tavaszt, csendes nyárt (ő mi) nekünk adjon,
Bőv ősszel jó téllel bennünket megáldjon.

Huszárdal

Döbrentei Gábor (1786–1851)

irtál, anyám, egykor értem,
Hogy huszárnak felütöttem;
Ne sirj, anyám, fiad jól van,
Vitézek közt a táborban.

Fájva váltam Juliskától,
Szive repedt bánatjától;
Ne sirj Julis, hived jól van,
Vitézek közt a táborban.

De ha nem él anyám immár,
Ha Julishoz eddig más jár,
Akkor szivem a táborban
Vitézek közt sincsen vigan.

Könnyet ejtek, nagyot erre!
Csak egy balzsam jó szivemre:
Körülnézek a táborban,
Ahány pajtás majd mind igy van.

Nyugodj, anyám, édes dajkám!
Élj boldogul szép Juliskám!
Kedvesetek a táborban
Királyért s hazáért van.

Vitéz vagyok, felmegyek én,
Paszománt lesz csákóm szélén,
S majd azt mondják a táborban,
Magyar tűz volt a fiuban.

Hadnagy uram

Gyulai Pál (1849)

adnagy uram, hadnagy uram!'
„Mi bajod van, édes fiam?"
‚Piros vér foly a mentére.'
„Ne bánd, csak az orrom vére."

‚Hadnagy uram, hadnagy uram!
El ne essék itt az utban.'
„Bele botlám egy nagy kőbe.
Szegezz szuronyt s csak előre!"

Megy a honvéd, áll a hadnagy,
Mély sebében összeroskad.
‚Hadnagy uram, hadnagy uram!'
„Csak előre, édes fiam!"

Lovasjárőr a világháborúban.

Tábori ágyu a világháborúban.
Alsó kép: a tábori borbélyműhely.

MAGYAR KATONÁK BARÁTAI A VILÁGHÁBORUBAN

LENGYEL LÉGIÓ

Az osztrák, német, bolgár és török bajtársakon kivül a magyar katonák sokszor önkéntes alakulatok tagjaival is együtt harcoltak. A lengyel és ukrán légionáriusok vállvetve küzdöttek velünk elnyomóik, az oroszok ellen.

Durski altábornagy lengyel légiója már 1914 októberében a Kárpátokban harcolt. Kitünően állta meg helyét Máramarossziget visszafoglalásában. A légió egy dandára 1914 novemberében pedig már Galiciában' harcolt Dolina, Stryj tájékán, majd br. Pflanzer-Baltin hadseregének kötelékében hónapokon át küzd dicsőségteljesen Galiciában. A légiók más zászlóaljait ugyanezen időben a Visztula mentén, másokat ismét Pilsudski ezredes parancsnoksága alatt Nagy altábornagy lovashadtestében találunk, a Dunajec völgyében hősiesen harcolva.

1916-ban a lengyel légiók hazájuk felszabaditása után hadseregük kötelékéből kiváltak. 1917 nyarán az osztrák honosságu katonákat a monarchia hadseregébe sorozták be. 1918 februárjában a lengyel légiót teljesen feloszlatták. 3. százada Haller tábornok parancsnoksága alatt hadseregünkből kivált s a későbbi lengyel nemzeti hadsereg magvát alkotta.

A magyar katonák szivesen gondolnak vissza a légió lengyel bajtársaira, kikkel jóban és rosszban egyaránt osztoztak...

AZ UKRÁN LÉGIÓ

A derék ukránokkal — annak idején sokszor *hucul*-oknak vagy *ruszin*-oknak is nevezték őket — Bukovinában találkoztam először 1915 kora tavaszán.

Igénytelen, egyszerü, jó emberek voltak, hihetetlenül kitartóak, a „moszkálikat" őszintén gyülölték. A Kárpátokban is, de különösen Bukovina védelmében tüntek ki szivósságukkal és leleményességükkel, ahol az orosz tulerőt közel három hónapon át sikeresen tartották fel.

Fegyelmezett, nyugodt emberek voltak az ukrán légionáriusok és valószi-

nütlenül igénytelenek. Élelmük néha heteken át nem volt más, mint egy kis mamaliga (kukoricadara), sajt és tej.

Mint a természetben élő nép gyermekei, roppant élesen figyeltek meg mindent, kitünő szemük, hallásuk és tájékozóképességük volt. Emlékezem, egy áprilisi estén végigjárva a lövészárkokat, elbeszélgettem egy idősebb légionistával.

Panaszkodott, hogy nincs dolguk, az oroszok nem mutatkoznak, már a célzást is elfelejti, mert puskájából már több napja egy lövést sem adott le.

Ugyanaznap hajnaltájt az oroszok hatalmas tömegtámadással akartak éppen az ukrán légionáriusok frontján áttörni. Egyik támadó hullám követte a másikat, de végül is a drótakadályokon valamennyi megakadt.

Órákon át ropogtak a fegyverek, kattogtak a géppuskák.

Mire kivilágosodott, az ukránok ellentámadásba mentek át, s visszaverték az oroszokat.

Százával hevertek a szegény muzsikok holttestei a légionáriusok akadályai előtt.

Reggel már sokszáz zsákmányolt régi mintáju orosz puskát hoztak be kocsikon.

Délután benéztem a tábori kórházba, ott feküdt sulyos tüdőlövéssel óriási termetü tegnapi barátom is, Nikoláj, Seletinből.

— *Hogy vagy?*

— Most már jól, az oroszok nem jönnek többé — susogta —, megmutattuk nekik az utat haza... egyelőre nem tudok lőni, az éjjel tüzeltem eleget... de három hét mulva meggyógyulok, akkor ismét megbosszulom magamat a gyujtogató kozákokon...

Kezemet szoritotta. *„Daj boje!"* (Isten áldjon!)

Nikolájt Seletinből sohasem láttam többé...

Sok ilyen Nikoláj-a, Wassili-ja volt az ukrán légiónak! Voltak köztük olyanok is, akik magyarul egész jól beszéltek, valahonnan a Magusáról vagy Máramarossziget vidékéről jöttek, házukat felégették a kozákok, családjukat nem találták, — ... nem volt már mit veszteniök. Jámbor, szelid emberek voltak, csak a kozákokkal szemben nem ismertek irgalmat és kegyelmet.

Szivesen gondolok vissza a derék, öreg ukrán légionistákra, talán mégis ráakadunk egyik-másikára az Erdős-Kárpátokban, ha ismét a miénk lesznek...

Suhay Imre.

Huszárjárőr.

Betegszállitók.

Alsó kép: az ukrán légió egy altisztje zsákmányolt orosz fegyvereket szállit be 1915 áprilisában a 6. hadosztály parancsnokságára.

Ahol a magyar katonát nem lehet elfelejteni

IV. László magyar király és Rudolf német császár találkozása a morvamezei csatatéren. Than Mór festménye. II. Ottokár cseh király kegyelmébe fogadta az ifju IV. László magyar király megbuktatásán fáradozó pártos magyar főurakat, a német birodalmi gyülés viszont a birodalom ellenségének nyilvánitotta őt és megfosztotta birtokaitól. Az ellentéteket sikerült békével elintézni, Ottokár azonban ennek ellenére ismét háborura készült. A Bécs melletti Morvamezőn 1278-ban került sor a döntő harcra, amelyben Ottokár elesett s birodalma megdőlt.

Nógrád vára kulcsainak átadása. Pap Henrik festménye. Az 1593—94-ben lezajlott háboruban a török hadak felett aratott diadalok közt fontos esemény Nógrád megszállása. 1594 tavaszán gr. Pálffy Miklós, nem törődve a folyók okozta áradásokkal, megtámadta és birtokba vette Nógrád várát, amivel messze föld és sokezernyi lakos szabadult fel a török járom alól. A vereség megrémitette a törököt s a budai basa felköttette a nógrádi béget.

A melléklet kiadásáért dr. KOVÁCS DEZSŐ, a szerkesztésért dr. SZERELEMHEGYI ERVIN felelős. Pesti Hirlap R. T. kiadása, Légrády Testvérek R. T. nyomása. Budapest, V., Vilmos császár-ut 78. Nyomdaigazgató: KERTÉSZ ÁRPÁD.

A magyar hadsereg átkelése 1849-ben a Sturec hegyen. Kovács Lajosnak 1850-ben Londonban megjelent kőrajza. A magyar hadak Görgey Artur fővezér vezetésével tizenhat óráig mentek megpihenés nélkül, mig feljutottak a bérctetőre. Köröskörül sürü köd fedi el a tájat, mögöttük az elhagyott Garamvölgy, előttük a másik ut, amely a Vág völgyébe viszen s melyen még nehezebb a leszállás, mint volt amazon a feljutás. Este tiz óra volt, mire a völgybe jutottak.

Magyar huszárok kirohanása Komárom várából a vár első ostroma alatt 1849 áprilisában. Egykoru kőrajz.

Részlet Benczúr Gyula Budavár visszavétele c. képéb